

KRİPTO VARLIKLARIN İCRA VE İFLÂS KANUNLARINDA GÖRÜNÜMÜNE DAİR İSVİÇRE ÖRNEĞİ

*The Status of Crypto Assets in Codes of Debt Enforcement and Bankruptcy:
The Swiss Example*

Ömer ÇON*

Özet

Kripto varlıkların hukuki durumu henüz belirli değildir. Türk hukukunda bu hususta bir düzenlemeye ihtiyaç vardır. Bu çalışmada kripto varlıklarla ilgili İsviçre örneği ele alınmaktadır. İsviçre hukukunda 2021 yılında yürürlüğe giren düzenlemelerin amacı, kripto varlıklar hakkında değişik sistemleri içerisinde barındıran hukuki bir yatırım ortamı tesis etmektir. Bu anlamda İsviçre örneğinde kripto varlıklar hakkında hukuki düzenlemeler yapılırken ekonomi hukukunun maddi hukukun ve icra ve iflâs hukukunun birçok kurumlarından yararlanılmıştır.

Kripto varlıklar için hazırlanan yatırım ortamının oluşmasına hizmet eden düzenlemelerden biri, İsviçre İcra ve İflâs Kanunu madde 242a'dır. İsv. İİK'de kripto varlıkların her icra işlemindeki görüntüsü ayrı ayrı düzenlenmemiştir. Dolayısıyla kanun koyucunun kripto varlıklar hakkında düzenleme yaparken kazuistik bir yöntem kullanmadığı belirtilmelidir. İsv. İİK'de, güvenli yatırım için önemli bir unsur olan aracı kuruluşlar ile yatırımcılar arasındaki ilişkinin iflâs tasfiyesi boyutuna odaklanılmıştır. İsv. İİK m. 242a, aracı şirketlerin tasfiyesinde kripto varlıkların hariç tutulabileceğine ilişkindir. Bu maddeden bir kaç farklı sonuç çıkartılabilir. Örneğin kripto varlıkların iflâs tasfiyesine dair maddelerde yer alması, aynı zamanda kripto varlıkların haciz işlemine konu ve iflâs masasına dahil olacağını da zımnen ifade etmektedir. Bu çalışmada İsviçre hukukunda yapılan kanuni düzenlemelerde yer alan gelişmeler ışığında, iflâs tasfiyesinde kripto varlıkların durumu tartışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Tasfiyeden Çıkarma, Kripto Varlık, İflâs, İflâs Tasfiyesi, İflâs İdaresi, İflâs Masası.

➤ Bu makale Etik Kurul İznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee Permission.

➤ Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 16.11.20221

➤ Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 16.06.2022

* Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi, omercon@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1465-4075>

Abstract

The legal status of cryptocurrencies is not yet clear. There is a need for regulation in Turkish law in this regard. The Swiss example of cryptocurrencies is discussed in this study. The regulations, which came into force in Swiss law in 2021, are intended to create a legal investment environment that includes various systems for crypto-assets. In this sense, many institutions of commercial law, substantive law as well as debt collection and bankruptcy law were used. One of the regulations that serves to create the investment environment prepared for cryptocurrencies is Article 242a of the Swiss Code of Debt Enforcement And Bankruptcy.

In the Swiss Code of Debt Enforcement And Bankruptcy, the status of crypto currencies is not regulated separately in each ruling. It should therefore be noted that the legislature does not use a casuistic method when regulating crypto currencies. The focus is on the bankruptcy resolution dimension of the relationship between intermediaries and investors, which is an important element for safe investments in Swiss debt enforcement and bankruptcy law. Article 242a of the Swiss Code of Debt Enforcement And Bankruptcy deals with the segregation of crypto currencies in the bankruptcy liquidation of companies. Several different conclusions can be drawn from Article 242a. For example, except as provided in Article 242a, the law, like all property, subjects cryptocurrencies to bankruptcy. So cryptocurrencies are considered attachable. This article discusses the latest Swiss legal developments on the relationship between crypto currencies in bankruptcy liquidation.

Key Words: The Segregation, Crypto-assets, Bankruptcy, The Bankruptcy proceeding, Bankruptcy Custodian/Liquidator, Bankruptcy Estate.

GİRİŞ

Bu çalışmada kripto varlıklarla yapılan yatırımlar için aracılık hizmeti veren şirketlerin iflâsı durumunda, yatırımcıların icra ve iflâs hukuku enstrümanlarıyla korunması hususu tartışılacaktır. Konuyla ilgili çalışmanın çıkış noktası 1 Ağustos 2021 tarihinde yürürlüğe giren, İsviçre Federal İcra ve İflâs Kanunu¹ m. 242a hükmüdür. 2021 yılında kripto varlıklar hakkında İsviçre hukukunda yürürlüğe giren düzenlemelerin İsviçre ekonomi ve hukuk politikaları bakımından amaçları; yatırım güvenliğinin sağlanması ve teknolojik gelişmelerin düzenli devam edebilmesi için kripto varlıklara dair ihtiyaç duyulan yasal çerçevenin belirlenmesidir. İsv. İİK m. 242a, bu amaçla hükme bağlanan düzenlemelerden yalnızca biridir.

Çalışmada öncelikle genel olarak kripto varlıkların hukuk düzeninde ortaya çıkardığı belirsizliklere değinilmiştir. Daha sonra bu belirsizliklere dair çözüm metotları hakkındaki tespitlerden bahsedilmiştir. Devamında iflâs tasfiyesine

¹ Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs SR 281.1 11.04.1889 (AS 11 529). İsviçre İcra ve İflâs Kanunu metin içerisinde İsv. İİK şeklinde kısaltılarak kullanılacaktır.

ve öngörülen icra hukuku enstrümanlarına zihni bir girizgâh olması için kripto varlıkların şekli hukuktaki görüntüsüne yer verilmiştir. Bu açıklamaların ışığında da İsv. İİK m. 242a ve İİK m. 242a'nın uygulanmasına dair ilgili yönetmelik hükümleri incelenmiştir.

I. KRİPTO VARLIKLAR NEDENİYLE ORTAYA ÇIKAN HUKUKİ PROBLEMLER VE UYGULANABİLECEK ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

A. KRİPTO VARLIKLARLA İLGİLİ HUKUK BOŞLUĞU

İsviçre hukukunda kripto varlıklar hakkında vasıflandırma problemlerinin hukuk boşluğu ortaya çıkardığı belirtilmektedir². Kripto varlıklar ile ilgili bu tespit, Türk hukuku için de doğrudur³. Kripto varlıklar hakkında yasal düzenleme ihtiyacının iki temel konuda belirginleştiğinden bahsedilebilir. Bu konulardan ilki, gerçekten eşya olmasalar dahi kripto varlıkların da mülkiyetten veya zilyetlikten doğan koruma benzeri bir himayeden yararlanması gereksinimi ile ilgilidir. Diğeri ise, kripto varlıkların el konmaya elverişli bir hukuk nesnesi olduğunun hukuken icra ve iflâs hukuku bağlamında temellendirilmesidir.

Kripto varlıklara dair hakların hukuki himayesi hakkındaki kaygan zemin, hukuk düzeninin kripto varlıklara el atabilmesi (özellikle haciz işlemi)⁴ bakımından da söz konusudur. Zira şifrelenmiş ve sayılardan oluşmuş kodların devlet otoritesi tarafından kontrol edilememesi, kripto varlıkların temel özelliklerinden biridir. Bu nedenle bir değer ifade etmesine rağmen İcra ve İflâs Kanunu⁵ anlamında kripto varlıkların muhafaza altına alınması bakımından problemler ortaya çıkmaktadır.

Buraya kadar anlatılan teknolojik gelişmeler hukukçular ve kanun koyucu için bir dert gibi görünebilir. Fakat kripto sistemdeki kodlar, her bir işlem için sisteme entegre tüm bilgisayarlara birbirinden bağımsız olarak kaydedilir. Böylece kaydedilen veriler geri alınması mümkün olmayacak şekilde, merkezi olmayan bir sisteme entegre edilmiş olur. Üzerinde oynama yapılamayacak bir teknikte belgelemenin mümkün hale gelmesi, hukuki ilişkiler bakımından tahrif edilmemesi önemli olan bilgilerin depolanması yönünden umut vericidir.

² Samuel Zogg, "Bitcoin als Rechtsobjekt – eine zivilrechtliche Einordnung" (2019) *Recht* s. 101 ve s. 109. Benjamin V Enz, "Die zivilrechtliche Einordnung von Zahlungs-Token wie dem Bitcoin als «Registerwertdaten» und deren Aussonderbarkeit im Konkurs de lege lata und de lege ferenda" (116/2020) *Schweizerische Juristischen Zeitung* s. 293.

³ Gençer Özdemir, "Kripto Paraların Eşya Niteliği" (2021)11 *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* s. 302.

⁴ Borçlunun malına devletin yasal mevzuatın ön gördüğü şartlara uygun el atması haksız bir müdahale olmayıp aksine meşru kamu gücü kullanılan kamusal karakterli bir işlemdir [bkz. Muhammet Özkes, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler* (Adalet Yayınevi, Ankara 2009) s. 128 dn. 267].

⁵ RG. 19.06.1932 S. 2128. Metin içerisinde İİK şeklinde kısaltılacaktır.

Bu anlamda, resmi sicillerin entegre edileceği kripto temelli bir sistemin hazırlıkları, çoğu ülkede başlamıştır⁶.

B. ÖZEL HUKUK MEVZUATINDA YER ALAN TEMEL KAVRAMLAR İLE KRİPTO VARLIKLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ

Özel hukuk mevzuatı, konusu hak, eşya ve/veya para olan edimlerden yola çıkılarak oluşturulan hukuki işlemlere dair sistemler üzerine bina edilmiştir⁷. Dolayısıyla kripto varlıkların vasfını belirlemek üzere bu temel kavramlardan yola çıkılmalıdır.

1. Kripto Varlıkların Mülkiyete Dayalı Korumadan Yararlanması Hakkında Ortaya Çıkabilecek Sorunlar

Kripto varlıklara dair hukuk boşluğunun merkezindeki sorun, kripto varlıklar ile eşya kavramı arasındaki ilişkinin belirsizliğidir. Eşya kavramı, aynı hakka konu olmaya elverişli maddi varlıkları ifade eder⁸. Kripto varlıklar ile eşya kavramı arasındaki ilişki değerlendirilirken kişiye özgülenebilme ve üzerinde tasarruf edilebilme hususlarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu durumda kripto varlıkların mülkiyete elverişli olduğunu belirtmek zordur. Zorluğun temelinde iki sebebi vardır:

Bu sebeplerden ilki, kripto varlıklar hakkında şifreleme teknikleri nedeniyle eşyanın temel olarak sahibine sağlaması gereken tasarruf hakkı ile ilgili ortaya çıkan problemlerdir. Gerçekten kripto varlık üzerinde tasarruf edilebilmesi için her durumda şifre ile sisteme giriş yapılması gerekmektedir. Şifrenin kaybı halinde, artık kripto varlık hakkında tasarruf edilmesi mümkün olmamaktadır. Ayrıca şifrenin farklı bir kişinin eline geçmesi durumunda da sahibi dışında üçüncü bir kişinin kripto varlık hakkında yaptığı tasarrufun geri alınması da mümkün olmamaktadır. Mülkiyete elverişliliğe dair diğer problem ise kripto sistemde değer atfedilen verilerin cisimleştirilememesidir⁹.

⁶ Etienne Trandafir, “Immobilieninvestitionen und Blockchain” (2020) *Aktuelle Juristische Praxis* s. 19.

⁷ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (RG. 08.12.2011 S. 24607 Metinde TMK şeklinde kısaltılmıştır.), 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (RG. 04.02.2011 S. 27836 Metinde TBK şeklinde kısaltılmıştır.), 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (RG. 14.02.2011 S. 27846 Metinde TTK şeklinde kısaltılmıştır.). Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, *Medeni Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar* (26. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020) s. 6. Mustafa Dural ve Suat Sarı, *Türk Özel Hukuku Cilt I* (Filiz Kitabevi, İstanbul 2019) s. 111. Antalya, Gökhan Antalya ve Murat Topuz, *Medeni Hukuk C. I* (4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021) s. 48.

⁸ Selahattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu ve Atilla Altop, *Tekinay Eşya Hukuku C. I* (5. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1989) s. 3vd. A. Lale Sirmen, *Eşya Hukuku Dersleri*, Ankara 2020, s. 5. Fikret Eren, *Mülkiyet Hukuku* (6. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2020) s. 51. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku* (Filiz Kitabevi, İstanbul 2018) s. 18.

⁹ Benjamin V Enz, *Kryptowährungen im Lichte von Geldrecht und Konkursaussonderung* [Zürich - Basel - Genf 2019 (= ZStP 293)] s. 175.

Belirtilen sebepler kripto varlığın kişiye özgülenmesinde problem oluşturmaktadır. Bu durum, Türk Medeni Kanunu anlamında kripto varlıkların eşya, kripto varlık sahiplerinin de mâlik olarak vasıflanmasını engellemektedir¹⁰.

Kripto varlıklar hakkında işlem yapılabilen kripto sistemde elde edilen kodlara atfedilen değerinde, klasik olarak bilinen kısıtlı arza karşı talebin artması mantığı vardır. Bu sistem ile oluşturulan pazarda kripto varlıklar çeşitlenirken bir adım daha atılmış, kişiye özgülenebilen kodların (NFT)¹¹ pazarda alışverişine başlanmıştır. Farklı olarak kişiye özgülenebilmesi mümkün hale getirilmiş bu kodların, diğer kripto varlık türlerine göre eşya kavramı altında konumlanmasının daha kolay olduğu belirtilmiştir¹². Dolayısıyla kripto paralar hakkındaki çoğu belirsizliğin NFT'ler bakımından söz konusu olmadığı belirtilebilir.

2. Kripto Varlıklar ile Para Arasındaki İlişki

Bir varlığın para olduğundan bahsedebilmek için; o varlığın değer ölçütü olma işlevini, biriktirilme işlevini ve devletin iktisat politikası aracı olma işlevini bir bütün halinde sağlaması gerekir¹³. Diğer yandan paranın cismani olması da gerekmektedir. Şu halde özel hukuk ilişkilerinde kripto varlıkların bir para olarak vasıflandırılmasına mesafeli durulmaktadır¹⁴. Bu durumda Türk hukukunda bir şeye para değerinin atfedilmesi için aranan esaslar gözetildiğinde, kripto varlıklar, para kavramı kapsamında incelenemeyeceği belirtilebilir. Bu nedenle borçlar hukuku anlamında edimin konusu bir para

¹⁰ Tartışmalarla ilgili bkz. Fatih Bilgili ve M. Fatih Cengil, Bilgili F ve Cengil M F, *Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Eşya Niteliği Sorunu* (2019, academia.edu E.T. 22.10.2021), s. 8 vd. Eylül Balıkcı, “Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar” (2021) *XVII/2 Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* s. 283 vd. Genç Özdemiş, “Kripto Paraların Eşya Niteliği” (2021)11/1 *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* s. 297 vd. ayrıca bkz. Lukas Müller ve Malik Ong, “Aktuelles zum Recht der Kryptowährungen” (2020) *Aktuelle Juristische Praxis* s. 206.

¹¹ “NFT (Non Fungible Token), herhangi bir dijital dosyanın benzersiz olduğunu onaylayan, blok zinciri adı verilen sistemde depolanan bir veri birimidir. Bir NFT, bir kriptografik varlık gibi işlev görür, ancak kripto para birimlerinin aksine, karşılıklı olarak birbirinin yerine geçemez, başka bir deyişle, takasa elverişli değildir.” (E.T. 01.10.2021).<https://tr.wikipedia.org/wiki/NFT> E.T. 01.10.2021). Ayrıca bkz. Ferdinand Regner, Andre Schweizer ve Nils Urbach, “NFTs in Practice – Non-Fungible Tokens as Core Component of a Blockchain-based Event Ticketing Application” (2019) *Fortieth International Conference on Information Systems*, s. 3.

¹² Markus Kaulartz ve Alexander Schmid, “Rechtliche Aspekte sogenannter Non-Fungible Tokens (NFTs)”, (2021) *Compliance Berater* s. 302. Vock ve Hofmann, s. 309.

¹³ bkz. Türk Parasının Kıymetinin Korunması Hakkında Kanun RG. 25.02.1932, S. 1433.

¹⁴ Taner Emre Yardımcı, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi ve Borçlunun Bitcoininin Haczedilmesi” (2019)XXIII/3 *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, s. 102. Boran Güneysu, s. 11. Balıkcı, s. 274. 20/6/2013 tarihli ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanu m. 12/3 ve m. 18/6.

ise kripto varlıklar ile yapılan ödeme, ancak ifa uğruna edim olarak kabul edilebilmektedir¹⁵.

Türk hukukunda 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun'a¹⁶ dayanılarak çıkarılan Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik'te¹⁷, kripto varlıklar “*Bu Yönetmeliğin uygulanmasında kripto varlık, dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıkları ifade eder.*” şeklinde tanımlanmıştır.

İsviçre hukukunda kripto para birimi, «*İnternet'te alınıp satılabilen bir değer dijital temsildir ve kripto para birimleri “paranın işlevlerini üstlenir” (“dijital varlıklar”)*»¹⁸. Kripto varlıklar hakkında temel kategori, İsviçre hukukunda Menkul Kıymetler ve Türev Araç Alım Satımlarında Finansal Piyasa Altyapıları ve Piyasa Davranışları hakkında Federal Kanun'da¹⁹ m. 2 ile *kaydi değeri olan haklar* şeklinde belirlenmiştir. Fakat kripto varlıklar, farklılaşan işlevleri nedeniyle farklı mevzuatlarda farklı kategorilerde düzenlenmiştir. İsviçre kanun koyucusu ise kripto varlıklar hakkındaki tanımları sayma yoluyla tüketmek yerine, bu varlıklar hakkındaki düzenlemeleri esnek tutmayı tercih etmiştir. Çünkü kripto varlıklar, farklı hukuki ilişkilerde farklı etkiler oluşturmaya müsaittir. Gerçekten İsviçre'de 2021 yılında tesis edilmek istenen güvenli yatırım ortamı için yapılan hukuki düzenlemelerde; İsviçre Borçlar Kanunu'nun kıymetli evraklara²⁰ dair hükümlerinde (m. 973c), İsviçre Milletlerarası Usul Kanunu'nda (m.105/2 ve 106, 108a, 145a), İsviçre Merkez Bankası Kanunu'nda (m. 19, 20), İsviçre Bankalar Kanunu'nda (m. 1b, m.4^{sexies}, m. 16, m. 37d), Kara Paranın Aklanması Hakkında Kanun'da (m. 2/2-*dbis-dquater*, m. 3/5), Finans Sağlayıcılar Hakkında Kanun'da (m. 3/b, m. 6/2, m. 16, m. 41/b, m. 67/2), Finansal Piyasalar Kanunu'nda (m. 2/a) kripto varlıkların farklı görünüm biçimleri yer almaktadır. Örneğin, İsviçre Borçlar Kanunu²¹

¹⁵ Gabriela Hauser-Spühler ve Luzius Meisser, “Eigenschaften der Kryptowährung Bitcoin” (2018) *Digma* s. 7. Enz, Kryptowährungen, s. 229.

¹⁶ RG. 20.06.2013 S. 28690.

¹⁷ RG. 15.04.2021 S. 31456.

¹⁸ 25 Haziran 2014 tarihli Schwaab (13.3687) ve Weibel (13.4070) varsayımlarına yanıt olarak sanal para birimleri hakkında Federal Konsey raporu (Alexandra Geiger ve Stefan Keller, “Kryptowährungen in der Nachlassplanung und -abwicklung” (2021) *Successio* s. 261. Sebastian Omlor, “Digitales Eigentum an Blockchain-Token – rechtsvergleichende Entwicklungslinien” (2020) *Zeitschrift für Vergleichende Rechtswissenschaft* s. 42. Ayrıca bkz. Micheal Kai Hingst ve Alexander Karl Neumann, “Bitcoin-Handel als Anwendungsfall der Regulierung virtueller Währungen” (2019) *Compliance Berater* s. 257.

¹⁹ SR 958.1 19.06.2015.

²⁰ SR 220 30.03.1911.

²¹ BBl 2020 233 14.01.2020.

m. 973c vd'nda kripto varlıklar, kıymetli evrakta mündemiç hak benzeri (wertpapierähnlichen Rechte) bir kategoride yer almıştır.

Dünya gündemi takip edildiğinde kripto varlıkların en popülerleri²² olan kripto paraların sanal para olarak vasıflanması üzerine yapılan mevzuat çalışmalarının tamamlanmak üzere olduğu görülmektedir²³. Örneğin Alman Medeni Kanunu'nda (BGB)²⁴ 1 Ocak 2022 tarihinde yürürlüğe girecek değişiklikler de bu yönelimdedir. Dijital Ürünlere İlişkin Sözleşmelere Dair Alman Medeni Kanunu'nda Yeni Düzenlemeler Hakkında Kanun²⁵ ile Alman Medeni Kanunu'nda bazı sözleşmelerde dijital içeriklerin durumu düzenlenmektedir. Bu düzenlemelerden olan Alman Medeni Kanunu m. 327t-327u'da, dijital ürünlere dair tüketicilerin şirketlerle yaptığı sözleşmelerde kripto paraların bir ödeme aracı olarak kabul edilmesinin mümkün olduğu belirtilmektedir²⁶. Şu halde yakın bir gelecekte kripto paraların sanal para olarak vasıflandırılması kuvvetle muhtemeldir.

3. Kripto Varlıkların Konu Olduğu Sözleşmelerin Vasıflandırılması Meselesi

Maddi hukuk anlamında vasıflandırma (subsumtion) meselesi, edimlerin ifa edilmemesi durumunda ortaya çıkacak problemlere uygulanacak normların tespiti bakımından önemlidir.

Taraflardan birinin ediminin kripto varlık olarak belirlendiği sözleşmelerde, meydana gelen pürüzlerin Türk Borçlar Kanunu'ndaki hangi hükümler bağlamında değerlendirileceği konusunda muğlaklık ortaya çıkmaktadır²⁷. İsviçre hukukunda bu sorun, cüzdan sağlama hizmeti veren şirketler ile yatırımcılar arasında yapılan kripto varlıkların depolanması içerikli sözleşmelere uygulanacak normlar bakımından tartışılmıştır. Çünkü kripto

²² Konuyla ilgili haberlere bir örnek olarak bkz. <https://tr.euronews.com/2021/04/14/kripto-para-piyasas-n-n-toplam-degeri-dunyan-n-en-degerli-sirketi-olan-apple-gecti> (E.T. 15.09.2021).

²³ Ayrıca bkz. Lukas Müller, Milena Reutlinger ve Philippe J A Kaiser, "Entwicklungen in der Regulierung von virtuellen Währungen in der Schweiz und der Europäischen Union" (2018) *Zeitschrift für Europarecht* s. 86. Bilgili ve Cengil, s. 24. Balıkçı, s. 279. Ayrıca bkz. ecb.europa.eu. <https://www.dw.com/de/ezb-will-digitalen-euro-einfuehren/av-58269232> E.T. 10.09.2021.

²⁴ Bürgerliches Gesetz Buch (BGB) RGBl. S. 195 18.8.1896.

²⁵ BBl 30.06.2021 2123 (https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGB1&jumpTo=bgbl121s2133.pdf#_bgbl__%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl121s2133.pdf%27%5D_1634911113936). Ayrıca bkz. Gesetz zur Regelung des Verkaufs von Sachen mit digitalen Elementen und anderer Aspekte des Kaufvertrags BBl 30.06.2021 2133.

²⁶ Christiane Wendehorst, "Die neuen Regelungen im BGB zu Verträgen über digitale Produkte" (2021) *Neue Juristische Wochenschrift*, s. 2913-2992.

²⁷ Görüşler hakkında ayrıca bkz. Nilüfer Boran Güneysu, "Bitcoin ve İcra Hukuku" (2018)1 *Fides Law Review*, s. 85.

varlıklar hakkında yapılan bu sözleşmelerin İsviçre Bankalar Kanunu (BankG) anlamında bir müşteri mevduat sözleşmesi olarak değerlendirilmesinin, yatırımcılar ve cüzdan sağlama hizmeti veren şirketler bakımından farklı sonuçlarının doğması beklenmektedir²⁸.

Kripto varlıklara sahip olabilmek ve bu varlıkları konu alan işlemleri yapabilmek için kripto sisteme entegre olmak gerekmektedir²⁹. Temel olarak bu hususta birkaç farklı yol takip edilebilir. Kişinin kendisinin bir kullanıcı sözleşmesini kabul ederek ve kendi şifresini oluşturarak sisteme kendini entegre edebildiği yol, bu yollardan ilkidir. Bir şirket aracılığıyla da ilgilinin kripto varlıklar hakkında bu tasarruf işlemlerini yapabilmesi mümkündür. Hukuki anlamda tüzel kişiler ile kullanıcı arasındaki sözleşmenin içeriğinin iki türlü olduğu görülür. İlk sözleşme türünde tüzel kişinin kullanıcı adına işlem yapmasından değil yalnızca sisteme kullanıcının girebilmesini kolaylaştıran bir hizmet sağlamasından söz etmek mümkündür. Sözleşmenin diğer türünde ise tüzel kişi, verilen talimat ile kullanıcı hesabına bir kripto varlık alır. Bu alım işlemi mevcut Türk Borçlar Hukuku normlarına göre satım sözleşmesi olarak tanımlanamaz.

Doğrudan müdahale edilemeyen kripto varlık piyasasında, hak ihlâli durumunda etkin bir hukuki korumanın tesisi için hukuki ilişkinin tarafı hakkındaki belirsizliğin giderilmesi gerekmektedir. Gerçekten kripto sistemde yapılan işlem ile elde edilecek kripto varlığı kimin taahhüt ettiği arasındaki ilişki, çoğu zaman belirsizdir. Bu anlamda Türk hukukuna göre kurulmuş hak ehliyetine sahip ve böylece borçlanmaya ehil tüzel kişilerin, kullanıcıları (doğrudan veya dolaylı) temsilen kripto varlıklar hakkında işlem yapması hukuki ilişkideki çoğu belirsizliği ortadan kaldıracaktır. Çünkü aracı şirketler ile kullanıcı arasındaki ilişki bir sözleşmeyle kurulur. Sözleşme ise çoğu yönden Türk hukuku anlamında tarafların haklarını ve borçlarını belirlemeye yeterli olacaktır.

II. İCRA VE İFLÂS HUKUKU BAĞLAMINDA ORTAYA ÇIKABİLECEK SORUNLARIN VE ÇÖZÜM YOLLARININ TESPİTİ

A. Genel Olarak Kripto Varlıklar Hakkında Hukuki Himaye Talepleri

Özel hukuk bağlamında şekli hukuk ifadesi, hem medeni usul hukukunu hem de icra ve iflâs hukukunu kapsar³⁰. Her iki hukuk dalı da maddi gerçeğin tespitine ve subjektif hakkın hukuken etkin şekilde korunmasına hizmet eder³¹. Bir diğer ifadeyle şekli hukuk, medeni hukuk bağlamında çerçevesi

²⁸ Hauser-Spühler ve Meisser Luzius; s. 9.

²⁹ Balıkcı, s. 290. Bilgili ve Cengil, s. 8. Yardımcı, s. 99.

³⁰ İlhan E Postacıoğlu, *Medeni Usul Hukuku Dersleri* (Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1959) s. 4.

³¹ Mustafa Reşit Belgesay, *Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi* (M. Sıralar Matbaası, İstanbul 1956) s. 12.

belirlenen hakların tespitini ve teslimini düzenleyen hükümlerden oluşur³². Kripto varlıklarla ilgili hakların yukarıda değinilen belirsizlikler nedeniyle vasıflanmasının sorunlu olması, bu hakların hukuki ve etkin bir korumadan yararlanması zorunluluğunu değiştirmez. Bu durumda kripto varlıklarla ilişkili bir hak talebinin, özellikle bir dava ve/veya icra takibi yolu ile ileri sürülmesinde veya iflâs tasfiyesine konu olması durumlarında meselenin farklı bir boyutu ortaya çıkmaktadır. Çünkü kripto varlıkların cisimleştirilemiyor olması şekli hukukta, çoğu yönden problem oluşturmaktadır. Aşağıda kripto varlıklarla ilgili durumun, şekli hukukta ortaya çıkardığı farklılıklara değinilecektir.

B. Kripto Varlıklar ve Medeni Usul Hukuku Bakımından Bazı Temel Sorunlar

Bu başlık altında genel hatlarıyla medeni usul hukukunda doğabilecek kripto varlıklara dair sorunlar irdelenecektir. Böylece inceleme konumuz olan icra ve iflâs hukuku sorunlarına zihni bir girizgah oluşturulacaktır. Medeni usul hukuku, hukuki himaye talebi ile başlayan dava sürecinde mahkemeler önünde ve/veya mahkemeler tarafından yapılan usuli işlemlerle ilgilenir³³. Bu anlamda davanın unsurları (taraf, dava konusu ve dava sebebi)³⁴ ile dava şartları hakkındaki hususlardan aşağıda yalnızca kripto varlıklar bakımından ortaya çıkabilecek özel durumlara değinilecektir.

³² Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü C. 1* (6. Baskı, Demir Yayıncılık, İstanbul 2001) s. 9vd. Baki Kuru, *İcra Hukuku El Kitabı (2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2001) s. 59*. Hakan Pekcanitez, *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku* (15. Bası, İstanbul 2017) s. 26 vd. Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku* (Seçkin Yayınları, Ankara 2020) s. 10 vd. Ali Cem Budak ve Varol Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku* (4. Baskı Adalet Yayınevi, Ankara 2020) s. 3. Sabri Şakir Ansay, *Hukuk Yargılama Usulleri* (Son Havadis Matbaası, Ankara 1954) s. 2. Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku* (İstanbul 1997) s. 17. Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *İcra ve İflâs Hukuku* (5. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2019) s. 37.

³³ Abdurrahim Karlı, *Medeni Usul Hukukunda Usuli İşlemler* (İstanbul 2001) s. 13. Medeni usul hukukunun inceleme konusu için bkz. Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı* (Alfa Yayınevi, İstanbul 1995), s. 33. Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, s. 18. Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *Medeni Usul Hukuku* (6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020) s. 51-52.

Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* (9. Bası, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021) s. 6. Süha Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku C. 1* (3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020) s. 112. Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, s. 9 ve 10. Ali Cem Budak ve Varol Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku* (4. Baskı Adalet Yayınevi, Ankara 2020) s. 1-2 ve s. 177.

³⁴ Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, s. 880 vd. Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, s. 696-715. Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Medeni Usul Hukuku* (14. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2013) s. 847-849. Ejder Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi C. 3* (3. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2017) s. 2937-2958. Bilge Umar, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi* (2. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2014) s. 871 vd. Budak ve Karaaslan, s. 308-309.

Kripto varlıklar ve mahkeme arasındaki ilişki, ilgili hakların dava yoluyla ileri sürülmesi bakımından görev ve yetki başlıkları altında incelenmelidir³⁵. Kripto varlıkların nerede ve ne vasıfta kullanıldığından kaynaklı davanın açılacağı mahkemeye dair bir belirsizlik söz konusudur. Çünkü kripto varlık somut olarak bir yargı çevresinde bulunmamaktadır. Kanaatimizce kripto varlıkların mübadelesinde hukuki ilişkinin taraflarının ve kripto varlığı konu alan ilişkide ağır basan unsurun özelliklerine göre görevli ve yetkili mahkemenin tespit edilebileceği belirtilebilir³⁶.

Türk hukukunda henüz kripto varlıklara dair görev hususunda bir ihtilafı tartışan mahkeme kararına rastlanmamıştır. İsviçre ve Alman hukuklarındaki gelişmeler gözlemlendiğinde; Türk hukukunda da kripto varlıkların bir yatırım veya para benzeri ödeme aracı (sanal para-elektronik para-kaydi para) olarak vasıflandırılması mümkün olduğu gibi kıymetli evrakta mündemiç hak benzeri (wertpapierähnlichen Rechte) bir hak kategorisinde³⁷ (İsv. BK m. 973c ve m. 973d'ye sistematik olarak karşılık gelen) Türk Ticaret Kanunu'nda vasıflandırılması gündeme getirilebilir. Kanaatimizce bu şekilde karmaşık nitelikte bir varlık, usul hukuku bakımından tüketici mahkemesi ile ticaret mahkemesi arasında görevli mahkeme hususunda önemli bir tartışmayı beraberinde getirecektir³⁸.

Şekli taraf teorisine göre maddi hukuk ilişkisine bakılmaksızın dava dilekçesinde husumetin yöneltildiği tarafa göre davanın tarafları belirlenir³⁹. Bu kural, kripto varlıklar hakkında açılacak davalar için de geçerlidir. Ancak her nasılsa yatırımcıya karşı açılması gereken davanın aracı tüzel kişiye açılması durumunda davanın akıbeti, sıfat bağlamında maddi hukuk kurallarına göre değerlendirilecektir. Yatırımcının bir şirketle anlaşarak kripto varlıklar üzerinde kendi adına işlem yapması için şifresini aracı şirkete kullandırması durumunda tasarruf hakkı ortak kullanılmaktadır. Kripto varlıklar üzerinde tasarruf işlemi için zaruri olan şifrenin, üçüncü kişilerin eline geçmesi durumunda kripto varlıklar hakkında tüm tasarruf yetkisinin geriye dönülmez şekilde sahibinin rızasına gerek kalmaksızın kullanılabilir hale gelmesi, açılacak davada husumet meselesi ile meşguliyeti gerektirir. Bu durumda dava ve takiplerde husumetin yöneltileceği kişi bakımından kripto varlıklara dair bir belirsizlik söz konusudur⁴⁰. Bu husus ise davanın esastan kabulü ve reddiyle alakalı olarak ele alınmaktadır.

³⁵ Pekcanitez, *Usul*, s. 26 vd.

³⁶ Atalı, Ermenek ve Erdoğan, s. 135 vd.

³⁷ Kripto varlıkların vasıflanması hakkında tartışmalar için ayrıca bkz. Balıkçı, s. 286.

³⁸ Mevcut tartışmalarla ilgili bkz. Pekcanitez, *Usul* s, 184 dn. 126-136. Kripto varlıklar ve usul hukuku tartışmaları için bkz. Balıkçı, s. 291.

³⁹ Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı* (Alfa Yayıncılık, İstanbul 1995) s. 238. Pekcanitez-Taş Korkmaz, *Pekcanitez Usul Hukuku C. I*, s. 555.

⁴⁰ Tanrıver, s. 501. Üstündağ, *Yargılama Hukuku*, s. 301.

Mahkemeden dava yolu ile talep edilen hukuki korumanın içeriği, bir hakkın tespiti, bir edimin yerine getirilmesi veya bir hakkın tesisi olabilir⁴¹. Henüz para veya eşya sayılma konusunda çekinceler söz konusu olsa da ekonomik bir değer atfedilen kripto varlıkların da bu kapsamda bir davaya konu edilebilmesi mümkündür. Esasen talep konusunun etkin korunmasının mümkün olup olmaması, bir davada hukuki yarar⁴² bağlamında soru işaretleri oluşturabilir. Ancak bu değerlendirmede, anayasal bir öneme sahip dava hakkının üstün tutulması gerekir⁴³. Bu nedenle kripto varlıklar hakkında elde edilen ilamın icrasındaki imkansızlık ihtimallerine dayanılarak tahkikat yapılmadan davanın usulden hukuki yarar yokluğu gerekçesi ile reddi doğru değildir.

Davanın sebebi, davacının davasını dayandırdığı vakialardır⁴⁴. Kripto varlıklar bakımından bu vakıaların farklı şekillerde ortaya çıkması mümkündür. Örneğin konusu kripto varlık olan bir sözleşmeye aykırılık nedeniyle dava açılması mümkün olabileceği gibi; sahibinin rızası olmaksızın kripto varlık üzerinde sözleşme dışı üçüncü bir kişinin tasarrufu nedeniyle haksız fiil bağlamında dava açılması da mümkündür. Bu durum, ispat faaliyeti bakımından farklı sonuçlar doğurur. Hukuki işlemin konusu olan kripto varlığın Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda belirlenen parasal sınırın üstünde olması durumunda senetle ispat meselesi gündeme gelecektir (HMK m. 200 ve m. 201). Hukuk Muhakemeleri Kanunu bu hususta ilgili belgenin ıslak imzalı ya da güvenli elektronik imzalı (5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu m. 5⁴⁵) olmasını arar. Dolayısıyla kripto varlıklar hakkında yapılan işlemin yer aldığı sistem verileri, yazılı olma şartını sağlamadığı için ispat bakımından senet değil yalnızca salt bir belge olarak kabul edilir⁴⁶. Kripto varlıkla ilişkili bir haksız fiil, davanın sebebini oluşturuyorsa; bu durumda da bir hukuki fiil söz konusu olduğundan her türlü kanuni delille ispat mümkün olacaktır. Bu durumda ispat faaliyeti bakımından senetle ispat kuralının her bir vakıa için ayrı ayrı değerlendirilmesi

⁴¹ Geniş bilgi için bkz. Atalı, Ermenek ve Erdoğan; s. 328. Postacıoğlu, *Usul Hukuku*, s. 179. Üstündağ, *Yargılama Hukuku*, s. 268 vd.

⁴² Geniş bilgi için bkz. Budak ve Karaslan, s. 162. Baki Kuru, *Medeni Usul Hukuku* (Legal Yayıncılık, İstanbul 2016) s. 197 vd. Emel Hanağası, *Davada Menfaat* (Yetkin Yayıncılık, Ankara 2009) s. 348.

⁴³ Geniş bilgi için bkz. Süha Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku C. 1* (3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020) s. 467.

⁴⁴ Kuru, s. 765; Tanrıver, s. 494vd.

⁴⁵ RG. 23.01.2004 S. 25355.

⁴⁶ Senetin unsurları için ayrıca bkz. Atalı, Ermenek ve Erdoğan, s. 499. İlhan E Postacıoğlu, *Şehadetle İspat Memnuiyeti ve Hudutları* (İstanbul 1964) s. 191. Ansay, s. 279 vd. Murat Yavaş, *Senetle İspat ve Senede Karşı Senetle İspat Kuralları ile Bu Kuralların İstisnaları* (Turhan Yayınevi, Ankara 2009) s. 176. Ayrıca bkz. Fatih Bilgili ve M. Fatih Cengil, *Medeni Usul Hukukunda İspat Aracı Olarak Blockchain Teknolojisi*, s. 8 (https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/60299167/Medeni_Usul_Hukukunda_Ispat_Araci_Olarak_Blockchain_Teknolojisi_docx20190815-7366-1ezg607-with-cover-page-v2).

gerekir. Gerçekten davanın tarafları arasında kripto varlık borsasında işlem yapma taahhüdü içeren bir sözleşme bulunması durumunda tartışılan miktar yasal sınırın üzerinde ise senetle ispat zorunluluğu sözkonusu olacaktır. Ancak kripto varlıklara dair farklı örneklerden de bahsedilebilir. Örneğin kripto varlık sistemine hukuka aykırı yollarla müdahale edildiği iddiası da bir davada ispat konusu yapılabilir. Bu gibi durumlarda kripto varlıklarla ilgili iddiaların her türlü kanuni delil ile ispatlanması mümkün olacaktır.

Belirtilen problemler nedeniyle kripto sistem verilerinin ispat hukukundaki değerine dair Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda bir düzenleme yapılması, usul ekonomisi bakımından gelecek dönemler için tavsiye edilebilir.

Kanaatimizce medeni usul hukuku bakımından yukarıda belirtilen sebeplerle kripto varlıklardan daha çok kripto sisteme ispat faaliyeti anlamında ayrı bir önem atfedilmelidir. İsviçre hukukunda da ispat faaliyetleri bakımından kripto sistemden yararlanılması üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan çalışmalarda kripto sistemin, blok zincirinde delil depolanmasına müsait olduğu anlaşılmıştır. Kripto sistemin bu şekilde kullanılması, hem hukuk güvenliği bakımından hem ispat hukuku bakımından avantajlarıyla ve tartışmalarıyla yakın bir gelecekte hukuk sistemlerine girecektir⁴⁷.

C. Kripto Varlıkların Bağlantılı Olduğu Cüz'i İcra Takipleri

1. Kripto Varlık Alacaklısının Tatminine Elverişli Takip Türünün Tespiti

İcra takibi, alacaklının elinde bir ilâm veya ilâm niteliğinde belge bulunmasına göre ilâmlı icra takibi (İİK m. 24-41, m. 149, m. 149a) ve ilâmsız icra takibi (İİK m. 42-144/a, m. 145-148, m. 167-170b, m. 272-276) olarak ikiye ayrılır.

Kripto varlık alacaklısı, alacağını para olarak tahsil etmek isterse bir mahkeme kararına ihtiyaç olmaksızın alacağını ilâmsız icra yolu ile takip edilebilir (İİK m. 42). Kripto varlıklardan kaynaklı dava hakkında verilen ilâm ise ilâmlı icranın konusunu oluşturmaktadır (HMK m. 301, m. 302 ve İİK m. 24 vd.). Açılan davanın talep sonucunun kripto varlığın aynen devri değil de Türk parası olarak karşılığı olması durumunda, hükmün ilâmlı icrası bakımından ikircikli bir mesele kalmaz. Bu durumda alacaklının İİK m. 32 vd. hükümlerine göre kripto varlıkla ilgili para alacağının ilâmlı icra yoluyla

pdf?Expires=1634933424&Signature=cRRWHEqZmDvtpw0PxJqR11Csha6JtpeYwC3G uDUPBrEwOFYs1aZTfzx8xu5pzHedezdU5~Tsd8PW~bIH4rpVyG1CrWW9Ni6pxx6Sr GUb8LnTy-v3jNecSW-xKFSGEV1w5SQ3yrJ1Yky1ZFUABj3R5gXyjkEwjL4bNvQB1 QVe1GRmOm7YfChOygJ6t3pxTSKbqPkbKRduHYkpUE1Y7Lg46u6rRqwG1P-E~Umn qcT9BOFgJol6y6zs~GnDY1FsEQgzXB8CukNXyosEBDCI-KIaubMz8bwfmpKL0zot0-gUn2eXjh7YeTJ1tadMHQ0YMuddss7TY6SWeSxSeZCym-BxQ__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA).

⁴⁷ Micha Roon, "Schlichtung und Blockchain" (2016) *Anwaltsrevue* s. 359.

takibi yoluna başvurması zorunludur⁴⁸. Düsseldorf mahkemesinin bir kararında (OLG Düsseldorf, Beschl. v. 19.1.2021 – 7 W 44/20) da, kripto varlık hakkında talebin para alacağı olarak dava dilekçesinde yer almasının, etkin bir hukuki koruma tesisi için daha makûl olacağı belirtilmektedir⁴⁹.

Dava dilekçesinde kripto varlığın aynen iadesi talep edilmişse mahkemenin, talebin kabulü bağlamında yalnızca kripto varlığın aynen iadesi kararı vermesi gerekir⁵⁰. Bu husus, kripto varlığın aynen iadesine dair ilamin icrası bakımından uygulanması gereken İİK m. 24 bakımından problem oluşturur⁵¹. İİK m. 24'te para ve teminattan başka borçlar hakkında ilamların icrası düzenlenmektedir. Madde metni şöyledir: “*Borçlu, bu emri hiç tutmaz veya eksik bırakır ve hükmolunan taşınır veya misli yedinde bulunursa elinden zorla alınıp alacaklıya verilir.*”. Henüz İcra ve İflâs Kanunu anlamında taşınır ya da taşınmaz⁵² olarak mevzuatta kripto varlıklara dair bir düzenleme yer almamaktadır⁵³. Bu nedenle kripto varlıkların İİK m. 24 anlamında icraya konu edilmesine mesafeli durulmalıdır. Kripto varlıklarla ilgili hukuki korumanın etkinliği hakkında İsviçre hukukunda yapılan tartışmalarda, talebin türüne göre usul kanunlarında yer alan dava türlerinin kombine edilerek dava dilekçesinin hazırlanması durumunda, icraya elverişli etkin bir hukuki korumanın mümkün olduğu belirtilmektedir⁵⁴. Ancak bu yoldan fayda sağlanması için dahi kurulacak hukuki ilişkide; edimlerin kripto varlığa hasredilmesi yerine para alacağı ile seçimlik borç olarak sözleşmede düzenlenmesi daha gerçekçi bir önlemdir.

2. İcra İşleminin Konusu Olarak Kripto Varlıklar

Gerek ilamsız icra takibinde ödeme emrinin kesinleşmesi durumunda, gerek ilâmlı icra takibinde icra emrinde belirtilen sürede borçlunun borcunu ödememesi durumunda; alacaklının talebi üzerine takip süreci, icra işlemleri ile icra dairesi marifetiyle borçlunun malvarlığının paraya çevrilmesi ile alacaklının tatmin edilmesi sonucuna yönelik olarak devam eder (İİK m. 78, İsv. İİK m. 88⁵⁵).

⁴⁸ Geniş bilgi için bkz. Kuru, *İcra El Kitabı*, s. 191 vd. Yardımcı, s. 106. Boran Güneysu, s. 5. Elinde ilâm bulunan alacaklının ilâmsız icra takibi yapamayacağına dair bkz. YİBK E. 2017/2 K. 2017/3 17.03.2017 (RG 21.07.2017 S. 30130).

⁴⁹ Zeitschrift für Bank und Kapitalmarkt 2021, 514 Rn. 8, beck-online (E.T. 20.10.2021). Ayrıca bkz. Alman Medeni Usul Kanunu m. 802a, m. 887, m. 888.

⁵⁰ Bu zorunluluk, taleple bağlılık ilkesinden (HMK m. 26, Alman Medeni Usul Kanunu m. 308) kaynaklanır.

⁵¹ Yapma borçlarının icrası bağlamında ortaya çıkan problemler hakkında bkz. Ersin Erdoğan, “Yapma Borçlarının İcrası ve Bazı Temel Sorunlar” *Ankara Barosu Dergisi* (2017)2 s. 156 vd.

⁵² İcra takibinin konusu ile ilgili kavramlar hakkında ayrıca bkz. Kuru, *İcra El Kitabı*, s. 959.

⁵³ Yardımcı, s. 111.

⁵⁴ bkz. Marcus Werner, *Kryptowährungen und Token*, (2021) (Deutscher Fachverlag GMBH) s. 316.

⁵⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, s. 246. Aziz Serkan Aslan, *İcra Takip İşlemleri* (Yetkin Yayıncılık, Ankara 2018) s. 22vd.

Kripto varlıklarla ilişkili irdelenmesi gereken icra işlemlerden biri, haciz işlemidir. Borçlunun haczi kabil malvarlığına ve *haklarına* alacaklının tatmini için paraya çevrilmek üzere hukuken el konulmasına haciz denir⁵⁶. Borçlunun ekonomik değere sahip malvarlıkları haczedilebilir⁵⁷. Bu durumda ekonomik bir değere sahip olduklarından, borçluya ait kripto varlıkların da haczedilebilir nitelikte olduğu belirtilebilir⁵⁸. Bu anlamda Türk Medeni Kanunu (bu paralelde İsviçre Medeni Kanunu) anlamında kripto varlıkların eşya niteliğinde kabul edilmelerine ihtiyaç yoktur. Teorik olarak borçlunun kripto varlıkları hakkında icra müdürünün haciz iradesini açıklaması ile haciz işlemi gerçekleşmiş olmaktadır⁵⁹. Ancak kripto varlıkların muhafaza altına alınabilmesi, oldukça fazla problem ortaya çıkarır.

Kripto sistemde kripto varlık hakkında yalnızca kullanıcıya ait şifre ile işlem yapılabilmesi kullanıcılar için önemli bir güvenlik önlemidir. Fakat haczedilen kripto varlığın üzerinde tasarruf hakkının kısıtlanması ve daha sonra kripto varlık hakkında paraya çevirme işleminin yapılabilmesi için kullanıcı şifresine ihtiyaç vardır. Şifrenin kullanımı ile sisteme entegre olmayı sağlayan soğuk cüzdanın yalnızca kullanıcıda olması büyük bir sorun gibi görünmektedir. Bu durumda haciz işleminden sonra kullanıcının kripto varlıkları üzerinde muhafaza tedbiri alınması için icra dairesi tarafından borçlunun (çoğu zaman cep telefonuna yüklü bir uygulama olan) soğuk cüzdanına el konulmalıdır. Soğuk cüzdan ve soğuk cüzdana erişim için şifrenin de borçlu tarafından beyanı gerekmektedir (İİK m. 80/III; İsv. İİK m. 91)⁶⁰. İcra ve İflâs Kanunu'nun tazyik hapsine dair hükümlerine dayanılarak büyük miktarlara karşılık gelen kripto varlıklara erişimi sağlayacak şifrenin beyanı bakımından tazyik hapsi uygulanamaz. Zira bu husus, ne mal beyanında bulunma (İİK m. 76) ile ilgili ne de (İİK m. 343 anlamında) bir edimin ifası ile ilgili problemler kapsamında

⁵⁶ Haciz ile ilgili bilgiler için bkz. Kuru, *İcra El Kitabı*, s. 410. Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku* (3. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2020) s. 185. Hakan Pekcantez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özekes, *İcra İflâs Hukuku Ders Kitabı*, (6. Bası. Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021) s. 153.

⁵⁷ Üstündağ, *İcra Hukuku*, s. 203. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, s. 237. *BSK-Vonder Mühll; SchKG I, Art. 89 N I*.

⁵⁸ Balıkcı, s. 300. Ayrıca bkz. Hauser-Spühler, Meisser ve Luzius, s. 10. Samuel Zogg, "Zwangsvollstreckungsrechtliche Behandlung von Kryptowahrungen" (2021) *Recht* s. 10-11.

⁵⁹ Haczin doğduğu ana ilişkin bkz. Kuru, *İcra El Kitabı*, s. 421 ve s. 426 vd.

⁶⁰ Kanaatimizce İİK m. 80'de yer alan borçlunun açıklama yapma yükümlülüğü mal beyanında bulunma ile ilgili İİK m. 74'ten farklı içeriktedir. İİK m. 74, borçlunun haczi kabil malvarlığının belirlenmesi hakkındadır. İİK m. 80 ise haciz işlemi yapılırken borçlunun işlemin hukuka uygun tekemmül etmesi için alınan bir tedbirdir. Bu tedbire ilişkin ayrıca ve açıkça bir yaptırım düzenlenmezse İİK m. 76'da belirtilen yaptırım uygulanamaz. İsv. İİK m. 91, İİK m. 80'deki borçlunun ilgili yükümlülüklerinin düzenlendiği maddedir. İsv. İİK m. 91'de açıkça bu husustaki yaptırım da İsviçre Ceza Kanunu m. 323 ve m. 324'e atfen düzenlenmiştir (ayrıca bkz. BSK- Lebrecht, SchKG Art. 91 N. 9vd N. 17 vd).

vasıflanabilir. Şifrenin beyanı hakkında bir taziyik hapsinin dahi sözkonusu olmayacak olması⁶¹ ise konuyla ilgili bir paradoks oluşturmaktadır.

Kripto varlıkların paraya çevrilmesi için bir kripto varlık borsasında işlem yapılması gerekmektedir. Bu anlamda uygulamada en etkili çözüm borçlunun kripto varlıkları ile ilgili işlem yapması kaçınılmaz olan borsalara ve aracılık şirketlerine, muaccel veya müeccel alacaklarının haczedildiğine dair İİK m. 89 bağlamında ihbarname gönderilmesidir⁶². Böylece Türk kripto borsalarına borçlunun kripto varlığının girmesi durumunda borsa bu değerleri paraya çevirip karşılığını icra dairesinin hesabına göndermek zorunda olacaktır. Söz konusu yöntemin etkin bir hukuki çözüm olabilmesi için kripto varlıklar hakkında Türk hukukuna tabi borsalarda ve aracı şirketlerde Türk kullanıcıların işlem yapmasının teşvik edilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda kripto varlık piyasalarının ve bu piyasalarda aracılık yapan şirketlerin denetimi bakımından düzenleyici ve denetleyici önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu husus aynı zamanda ekonomi politikasını ilgilendiren önemli bir ayrıntıdır.

D. Kripto Varlıkların İlişkili Olduğu Külli İcra Takipleri

Kripto varlıklarla ilişkili para alacakları hakkında icra takipleri, bir takip talebinin icra dairesine verilmesi ile başlar; haciz yolu ile veya iflâs yolu ile devam eder (İİK m. 42). Ticaret mahkemesi tarafından iflâs kararı verilmesi ile borçlu müflis sıfatını alır⁶³. İflâs kararının müflis hakkında müflisin hukuki ilişkileri ve malvarlığı hakkında önemli sonuçları vardır. Konumuz bakımından iki sorun öne çıkmaktadır: Bunlardan ilki; iflâsın evrenselliği ve tekliği ilkeleri bağlamında müflisin kripto varlıklarının iflâs masasına girmesi durumunda, hangi yollarla bu varlıkların paraya çevrilmesinin ve devrinin yapılabileceğidir⁶⁴. Diğer sorun ise aracı şirketlerin iflâs etmesi durumunda, yatırımcıların kripto varlıklarının iflâs masasına girmesidir. Son ihtimalde önem arz eden mesele, müflise ait olmayan kripto varlıkların iflâs masasından ayrılabilip ayrılamayacağıdır.

İcra ve İflâs Kanunu'na göre iflâsın açılmasıyla borçlunun haczi kabil malvarlığı bir bütün halinde iflâs masasını oluşturur (İİK m. 184, İsv. İİK m.

⁶¹ Karş. Yardımcı, s. 115. İcra suçlarının genel özellikleri ile ilgili ayrıca bkz. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, s. 581. Ayrıca bkz. Türk Ceza Kanunu m. 5.

⁶² İlker Mete Özsoy, *Kripto Para Haczi* (Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021) s. 92 vd. Karş. Yardımcı, s. 120. Borçlunun üçüncü şahıstaki müstakbel alacaklarının İİK m. 89 bağlamında haczedilmesi sorunu için bkz. Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku*, s. 232; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, Özkes, *İcra ve İflâs Hukuku*, s. 173.

⁶³ İflâsın açılması şartları için ayrıca bkz. Saim Üstündağ, *İflâs Hukuku* (6. Bası, İstanbul 2002) s. 6 ve s. 136 vd. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs Hukuku*, s. 385. Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku*, s. 531.

⁶⁴ Üstündağ, *İcra Hukuku*, s. 17 vd.

197)⁶⁵. İflâs masasından çıkartılabilecek malvarlıkları bir yandan haczedilmezlik kriterlerine göre diğer yandan da istihkak iddiası hakkındaki hükümlere göre belirlenir⁶⁶. İflâs idaresinden tasfiyeye konu olması gereken bazı malların geri verilmesi de talep edilebilir (İİK m. 188-189). Bu ihtimaller; satılmak üzere müflise bırakılmış bir mal söz konusu olduğunda veya iflâs açılmadan önce bedelinin tahsili için müflise verilmiş emre veya hamiline muharrer senetlerden kaynaklı haklar söz konusu olduğunda ortaya çıkar⁶⁷. İflâs masasının teşkili sırasında gözetilmesi gereken bu temel kıstaslar, mehz İsv. İİK'de de yer almaktadır (İsv. İİK m. 201-203 ve m. 242; karş. İİK m. 228). Maddi iflâs hukuku⁶⁸ özellikli olduğu belirtilebilecek söz konusu düzenlemelerin iflâs tasfiyesinde kripto varlıklar hakkındaki görüntüsü ise İsv. İİK m. 242a'dır.

III. İFLÂS TASFİYESİNDEN KRİPTO VARLIKLARIN AYRILMASINA DAİR İSVİÇRE ÖRNEĞİ

A. DÜZENLEME

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk İcra ve İflâs Kanunu, İsviçre hukukundan iktibas edilen 1929 tarihli 1424 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'dur⁶⁹. Halen yürürlükte olan 1932 tarihli 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu, 1932 yılında baştan hazırlanmış olsa da sistematik ve teorik yönden İsviçre hukukuyla benzeşmektedir. İcra ve İflâs Kanunu'nda sosyolojik ve ekonomik ihtiyaçlar nedeniyle zaman içinde İsviçre sisteminden farklılaşmalar olmuştur⁷⁰. Ancak temel olarak icra işlemlerinin temellendirilmesi ve icra hukuku kurumlarının anlaşılması bakımından İsviçre hukukundaki teorik alt yapı, Türk icra ve iflâs hukuku bakımından yol göstericidir.

2021 yılında İsviçre hukukunda farklı kanunlarda yapılan değişiklikler⁷¹ yürürlüğe girmiştir. Söz konusu değişikliklerin amacı kripto varlıklar bakımından hukuk güvenliğinin tesisinin ve böylece kripto sistemler üzerindeki

⁶⁵ Kuru, *İcra El Kitabı*, s. 1204. Hülya Taş Korkmaz, *İflâs Masası* (Yetkin Yayınları, Ankara 2010) s. 28.

⁶⁶ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs Hukuku*, s. 527. Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özkes, *İcra İflâs Hukuku Ders Kitabı* (8. Baskı. Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul) s. 458. Üstündağ, *İflâs Hukuku*, s. 134 vd. ve s. 134. Ayrıca bkz. İİK m. 188 ila m.190 arasındaki düzenlemeler.

⁶⁷ Üstündağ, *İflâs Hukuku*, s. 68. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz. ve Hanağası, s. 480 -481. Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku*, s. 555. Taş Korkmaz, s. 65 vd.

⁶⁸ Kavram için bkz. Üstündağ, *İflâs Hukuku*, s. 61 vd.

⁶⁹ İlhan E. Postacıoğlu, *İcra Hukuku Esasları* (İstanbul 1982) s. 12 vd. Bilge Umar, *İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi* (İstiklal Matbaası, İzmir 1973) s. 138 vd.

⁷⁰ İlhan E. Postacıoğlu, *İcra Hukuku Esasları* (İstanbul 1982) s. 12 vd. Bilge Umar, *İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi* (İstiklal Matbaası, İzmir 1973) s. 138 vd.

⁷¹ AS 2021 33, 399; BBI 2020 233.

gelişmelerin düzgün bir zeminde ilerlemesinin sağlanmasıdır⁷². Bu amaçla yürürlüğe giren düzenlemeler içinde İsv. İİK m. 242a da yer almaktadır. İsviçre kanun koyucusuna göre iflâs tasfiyesinden kripto varlıkların çıkarılabilmesi için bir mahkeme kararına ihtiyaç olmamalıdır⁷³. Ancak bu durumda hukuk güvenliğinin sağlanması için gerekli önlemlerin de alınması gerekmektedir. Bu anlamda İsv. İİK m. 242a, iflâs masasından kripto varlıkların ayrılmasına dair hususlar istihkak iddiası bağlamında düzenlenmiştir. Aslında İsv. İİK m. 242’de cismani varlıkların iflâs masasından genel hükümlere göre ayrılması istihkak iddiası bağlamında zaten düzenlenmiştir⁷⁴. Kripto varlıklar hakkında kanun koyucunun İsv. İİK m. 242’ye rağmen özel bir düzenleme yapma ihtiyacı duymasının sebebi ise kripto varlıkların bir cisim olmamasıdır⁷⁵.

1. İsviçre İcra ve İflâs Kanunu m. 242a

Bu başlık altında İsv. İİK’de m. 242a ile yapılan değişiklikler anlatılacaktır. İsv. İİK m. 242a şu hükümleri içermektedir⁷⁶:

Fıkra 1: *İflâs idaresi, iflâsın açılması sırasında üzerinde kendileri ile borçlunun müşterek tasarruf yetkisini haiz olduğu kripto varlıklara dair üçüncü şahısların istihkak iddialarını ve bu iddialara bağlı değerlerin kendilerine verilmesi taleplerini karara bağlar.*

⁷² Federal Yasanın Dağıtılmış Elektronik Kayıt Teknolojisindeki Gelişmelere Uyarlanması Hakkında Federal Yasa Hakkında Hükümet Gerekçesi, BBL 2023 <https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/fga/2020/16/de/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-fga-2020-16-de-pdf-a.pdf> E.T. 20.09.2021 (Metinde *Gerekçe* olarak kısaltılacaktır.). Enz, s. 291. ayrıca hukuk güvenliği ile ilgili bkz. Özkes, s. 121.

⁷³ Gerekçe, s. 265.

⁷⁴ Basler Kommentar-Stachelin/Bauer/Stachelin-Russenberger, *Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs I-II Helbing Lichtenhahn Verlag* (Basel 2017) Art. 242 N. 10. Ayrıca bkz. Verordnung der Bundesgerichts über die Geschäftsführung der Konkursamter (AS 2751 13.07.1911). Kren Kostkiewicz Jolanta, in: *SchKG Kommentar; Schuldbetreibungs- und Konkursgesetz mit weiteren Erlassen* (20. Aufl., Zürich 2020, Art. 242 3. Aussonderung und Admassierung) N 1.

⁷⁵ Gerekçe, s. 291. Alman hukukundaki farklılık için bkz. Lukas Müller ve Malik Ong, “Aktuelles zum Recht der Kryptowährungen” (2020) *Aktuelle Juristische Praxis* s. 206. Karş. Alman Medeni Kanunu m. 327-327u.

⁷⁶ İsviçre hukukunda kripto varlıklarına ilişkin yapılan değişiklikler, yalnızca İsv. İİK’de değildir. İsviçre’de 2021 yılında yürürlüğe girmek üzere kripto varlıklara dair değişiklik yapılan diğer yasal mevzuata şu şekilde örnekler verilebilir: İsviçre Borçlar Kanunu’nun kıymetli evraklara dair hükümlerinde (m. 973c), İsviçre Milletlerarası Usul Kanunu’nda, İsviçre Merkez Bankası Kanunu’nda, İsviçre Bankalar Kanunu’nda, Kara Paranın Aklanması Hakkında Kanun’da, Finans Sağlayıcılar Hakkında Kanun’da, Finansal Piyasalar Kanunu’nda ve Bankacılık Kanunu’nda da yeni düzenlemeler göze çarpmaktadır (diğer değişiklikler için şu başlık altındaki açıklamalara bkz: 2. Kripto varlıklar ile Para Arasındaki İlişki). Ayrıntılı bilgi için bkz. (Urs Bertschinger, “Das Finanzmarktaufsichtsrecht vom vierten Quartal 2018 bis ins vierte Quartal 2019” (2019) *Schweizerische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht- und Finanzmarktrecht* s. 685).

Maddenin birinci fıkrası, istihkak iddiasının kripto değerler hakkındaki çerçevesini çizmektedir. Bu anlamda talebin konusuna dair yer alan ifadeler dikkat çekicidir. Maddede iflâs masasından ayrılması talebinin konusu olan “kripto varlıklar” kavramı, elden çıkarma işleminin yalnızca kripto tabanlı bir erişim prosedürü yoluyla sağlandığı tüm varlıklar anlamına gelir. Başlığın özellikle kripto varlıklara hasredilmesi kanun koyucunun geniş anlamda eşya sayılmayan diğer değerleri örneğin fikri hakları ve lisansları bu ayırıştırma kapsamına almama iradesini de yansıtır⁷⁷.

Maddede kripto varlıkların iflâs masasından ayrılması hakkındaki belirleyici husus, iflâsın açıldığı anda müflisin kripto varlıklar üzerinde tasarruf hakkının bulunup bulunmadığı meselesi ile ilişkilendirilmiştir.

Fıkra 2: Borçlu, uhdesindeki kripto varlıkları her zaman üçüncü şahıs için kullanılabilir tutmayı taahhüt etmişse ve aşağıdaki şartlardan biri mevcutsa istihkak talebinin temelinin olduğu kabul edilmelidir:

a. iddia konusu kripto varlık bireysel olarak iddia eden üçüncü kişiye özgülenmiş ise; veya

b. kripto varlığın özgülendiği ortaklıkta iddia edilen pay belirlenebilir durumda ise.

İsv. İİK m. 242’de iflâs tasfiyesinde istihkak iddiasına dair genel kural düzenlenirken, talebin kabul edilmesine dair maddi hukuk bağlamında aranacak şartlara madde metninde yer verilmemiştir⁷⁸. Ancak kanun koyucu kripto varlıklar bakımından, talebin kabulüne dair İsv. İİK m. 242a’da açık bir düzenleme yapmayı tercih etmiştir. Bu anlamda ikinci fıkrada kripto varlıklara dair istihkak talebinin kabulü şartları (Kompetenzqualitaet⁷⁹) yer almaktadır. Belirtilen şartlar, aslında İsviçre Medeni Kanunu’nda eşya üzerinde mülkiyetin ve zilyetliğin belirlenmesi kıstaslarına paralel düzenlemelerdir⁸⁰. Gerekçe’de bu hususta yapılan düzenlemenin amacının, ortaya çıkacak hukuk güvenliği problemlerini önlemek olduğu vurgulanmaktadır⁸¹.

⁷⁷ Gerekçe, s. 292.

⁷⁸ BSK-Russenberger, SchKG Art 242 N. 10. Benedikt Maurenbrecher ve Urs Meier, “Kryptowährungen in der Insolvenz” in: (2019) Sprecher Thomas (Editör) *Sanierung und Insolvenz von Unternehmen IX, Neue Entwicklungen* s. 64.

⁷⁹ Ayrıca bkz. BGE 112 III 59 E. 2; BGE 84 III 33 E. 3; BGE 83 III 20, 21. (Kren Kostkiewicz Jolanta, in: SchKG Kommentar, Schuldbetreibungs- und Konkursgesetz mit weiteren Erlassen, 20. Aufl., Zürich 2020, Art. 242 3. Aussonderung und Admassierung N 4).

⁸⁰ Gerekçe, s. 292.

⁸¹ Gerekçe, s. 292-293.

Müflisin⁸², kripto varlıklar üzerinde tasarruf için gereken anahtarlara veya soğuk cüzdana kripto varlık maliki ile veya maliki adına sahip olması durumunda istihkak talebinin başarılı olması mümkün olabilecektir. İflâs idaresinin anahtarlarla işlem yapabilecek tasarruf yetkisini haiz olmaması durumunda, kural olarak talep reddedilebilecektir. Kanun koyucu bu fıkrada iflâs idaresinin kripto varlıkların iflâs tasfiyesinden ayırık tutulması kararı için istihkak talebini zımnen şart koşturmaktadır.

İstihkak iddiasının kabulü için ilk şart; müflisin iflâsın açılmasından önceki dönemde istihkak iddia eden kişiye, kripto varlıkları onun kullanımına hazır tutmayı kabul etmiş olmasıdır. Bir diğer ifadeyle; bir kripto varlığın iflâs masasından ayrılabilmesi için müflisin istihkak iddia eden kişiye ait o kripto varlığı bulundurduğuna dair iflâsın açılmasından önce (örn. kullanıcı ile yapılan sözleşmenin içeriğinde) beyan edilmiş bir ikrarın bulunması gerekir. Ayrıca söz konusu kripto varlığın her zaman (kesintisiz) ilgili kişinin kullanımına hazır bulundurulacağına dair daha önceden alınmış bir taahhüdün mevcut olması gerekir.

Talebin kabulü için diğer şart, kripto varlığın devredilebilir olmasıdır. Bunun için de kripto varlığın şahsa veya bir adi şirkete (bkz. b bendi) özgülenebilir olması gerekmektedir⁸³. Kural olarak, bu özgülleme, kripto varlıkların ilgili kişiye atanan özel bir hesapta kesintisiz olarak (kullanıcı için) erişime açık tutulmasıyla gerçekleştirilir. Bu hususta müflis tarafından tutulan belgelerdeki kayıtların delil olarak kullanılabilmesi mümkün olacaktır.

Fıkra 3: İflas idaresi talebin kabul edilebilir olmadığına karar verirse; ilgili üçüncü kişiye, iflâs tasfiyesinin yapıldığı yer yargı çevresindeki mahkemede dava açılabilmesi için 20 günlük bir süre verilir. Bu süreye riayet edilmese, talepten vazgeçilmiş sayılır.

Kural olarak müflisin malvarlıkları, iflâs idaresinin konuyla ilgili bir kararı yoksa iflâs masasından çıkartılamaz. Bu husus, kripto varlıklar bakımından da üçüncü fıkrada iflâs idaresinin kararının aranmasına işaret eden şekliyle düzenlenmiştir⁸⁴. İflâs

⁸² İsv. İİK m. 242a metninde düzenleme konusu yapılan istihkak iddiasının yöneltildiği müflis yelpazesi, çoğu zaman (İsv. BK m. 472 vd'nda düzenlenen) saklama sözleşmesinin bir türü olan antrepoculuk işlerini (İsv. BK. m. 484 ayrıca karş. TBK m. 561 vd.) meslek edinmiş ve kripto değerler hakkında da yatırımcılarla sözleşme yapan şirketlerden oluşur.

⁸³ Adi şirkete ait hisse kavramı ve icra ve iflâs hukuku bağlamında değerlendirme için bkz. Gökçen Topuz, *Hisse Haczi ve Satışı* (Yetkin Yayıncılık, Ankara 2009) s. 35 vd.

⁸⁴ Gerekçe, s. 294.

idaresine başvurunun reddedilmesi durumunda iflâsın açıldığı yer mahkemesine 20 gün içinde başvurulmalıdır. Aksi takdirde kripto varlıklara dair iddiasını iflâs masasına karşı ileri sürme hakkını üçüncü kişi kaybeder⁸⁵. Aslında öngörülen düzenleme İsv. İİK m. 242'nin 2. fıkrasında yer alan iflâs masasına karşı istihkak iddialarına dair genel hükümlere paralellik arz eder.

Fıkra 4: *Talep sahibi tarafından kripto varlıkların kendisine verilmesi için yapılacak masrafların karşılanması gerekir. İflas idaresi talep ile birlikte, uygun bir avans ödenmesini talep edebilir.*

İflâsın açılması ile, müflis ile kripto varlıkların paraya çevrilmesini sağlayan borsalar arasındaki hukuki ilişkiler sona erebilir⁸⁶. Bu durumda kripto varlıkların paraya çevrilmesi önemli maliyetlere sebep olacaktır. Bu nedenle istihkak iddia eden kişiden muhtemel masrafların avans olarak iflâs idaresine verilmesi talep edilebilir.

2. İflâs İdaresinin Yönetim İşleri Hakkında Yönetmelik'te Yapılan Düzenlemeler Bağlamında İsv. İİK m. 242a Uygulaması

İsviçre hukukunda, İflâs İdaresinin Tasfiye İşleri Hakkında Federal Yönetmelik⁸⁷, İsv. İİK m. 15⁸⁸ uyarınca iflâs tasfiyesi sürecindeki işlemleri düzenlemek üzere 1 Ocak 1912 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁸⁹. 2021 yılında iflâs tasfiyesinde kripto varlıkların durumunun İsv. İİK'de düzenlenmesi üzerine, Yönetmelik'te de konuyla ilgili bazı değişiklikler yapılmıştır. Yapılan bu değişiklikler, İsv. İİK m. 242a ile eş zamanlı olarak 1 Ağustos 2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik'te, kripto varlıklara dair temel düzenleme 45 ila 54. maddeler arasında yer almaktadır. Bu düzenlemeler incelendiğinde tasfiye işlemleri arasında kripto varlıkların tespitine, kripto varlıklara dair istihkak iddialarının usulüne ve istihkak iddiaları hakkında verilecek kararlara ayrı bir önem atfedildiği görülmektedir.

Kripto varlıklar hakkında tasfiye işlemlerini Yönetmelik hükümleri de gözetilerek şu şekilde açıklamak mümkündür:

İflâs tasfiyesinde defter tutulurken⁹⁰ deftere nizalı varlıkların ayrıca kaydedilmesi gerekir (Yönetmelik m. 31)⁹¹. Buradaki nizalı varlık ifadesinden,

⁸⁵ Karş. İİK m. 228/II.

⁸⁶ Gerekçe, s. 294.

⁸⁷ Metinde "Yönetmelik" olarak kısaltılacaktır.

⁸⁸ Karş. İİK m. 14.

⁸⁹ AS 27751. https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/27/751_749_771/de (E.T. 10.10.2021).

⁹⁰ İsv. İİK m. 221vd. İİK m. 208vd (iflâs kararından önce defter tutulması hakkında bkz. İİK m. 161).

⁹¹ Karş. İcra ve İflâs Kanununun Tatbikatına Dair Nizamname (RG. 02.10.1932 S. 2215), m.

müflisin elbirliği ile malik olduğu veya üzerinde ortak tasarruf yetkisini haiz olduğu kripto varlıklar anlaşılmalıdır. Deftere kayıt işlemi, kripto varlığın müflisin tasarrufunda olduğunun iflâs idaresi tarafından tespiti işlemidir. Dolayısıyla kripto varlığın deftere kaydı bir icra işlemidir. Yapılan bu işlem hakkında müflis yazılı olarak bilgilendirilir (Yönetmelik m. 31/2). İşlem hakkında birinci alacaklılar toplantısında alacaklıların da bilgilendirilmesi gerekir (Yönetmelik m. 32). Kripto varlıkların kaydına dair işlem hakkında, ilgililerin şikâyet yoluna başvurması mümkündür⁹².

Kripto varlıklar hakkındaki (istihkak iddiası özelinde) masadan çıkarma taleplerinin iflâs masasına yöneltilen sair talepler gibi İsv. İİK m. 232/2⁹³ uyarınca iflâs tasfiyesinin açıldığından itibaren bir ay içinde ileri sürülmesi gerekir (Yönetmelik m. 45). Kripto varlıklar hakkında iflâs masasına yöneltilmiş talepler, ayrıca kaydedilir. Deftere kripto varlık hakkındaki talep kaydedilirken, ispata elverişli belgelerle birlikte envanter numarasının da belirtilmesi gerekir (Yönetmelik m. 34). Ayrıca defterdeki kayıttan kripto varlığı talep edenin kimliğinin de anlaşılması gerekir. Bu talep kaydı, kripto varlığın defterde yer alan envanter kaydıyla ilişkilendirilmelidir.

Kripto varlık hakkında bir talep vaki olmuşsa her halde olumlu ya da olumsuz bir karar verilmesi gerekmektedir⁹⁴. Bu kural, kripto varlığın talepten önce paraya çevrilmiş olması durumunda dahi değişmemektedir. Kripto varlığın masadan çıkarılmasına dair karar, talepler için (Yönetmelik m.45'te) ön görülen başvuru süresi dolmadan verilemez.

Kripto varlığın iflâs masasından ayrılması talebinin reddedilmesi üzerine, İsv. İİK m. 242a'ya dayanılarak ilgili tarafından dava açılması mümkündür⁹⁵. Bu nedenle iflâs idaresi tarafından verilmesi gereken ret kararının içeriği de Yönetmelik'te düzenlenmiştir. Yönetmelik'e göre redde konu kripto varlığın (örneğin şahsa özgülenebilen NFT'lerin) ve kripto varlığın özelliklerinin tam olarak kararda tanımlanması gerekir. Ayrıca defterde yer alan kripto varlık hakkındaki ilgili kayıt ayrıntılarının ret kararında gösterilmesi gerekir. Ret kararı, verilen karara karşı başvurulabilecek yolları da içermelidir. Bu anlamda, verilen karara karşı İsv. İİK m. 242a uyarınca dava açılabilmesinin mümkün olduğunun, dava hakkının kullanılmaması durumunda kripto varlığa ait talepten vazgeçilmiş olacağının ret kararında belirtilmesi gerekir.

40, m. 43 ve m. 45.

⁹² Türk hukukunda iflâs idaresinin yaptığı işlemlere karşı şikâyet için bkz. Hakan Pekcanitez ve Cemil Simil, *Şikâyet* (Vedat Yayıncılık İstanbul 2017) s.79 N. 207-210.

⁹³ Karş. İİK m. 219/II.

⁹⁴ Yönetmelik, m. 45/2.

⁹⁵ Kripto varlıklar hakkındaki istihkak iddiasının iflâs idaresi tarafından reddedilmesi durumunda Türk hukukuna göre açılacak dava hakkında görev ve yetki, İİK m. 228'e göre tasfiyenin yapıldığı yerdeki icra mahkemesi olarak tespit edilmelidir.

Kripto varlık hakkında istihkak iddiası kabul edildiğinde, iflâs alacaklılarından birinin iflâs idaresinden İsv. İİK m. 260⁹⁶ hükmüne dayanarak alacağı takip yetkisi ile kripto varlık hakkında dava açabilmesi mümkündür (Yönetmelik m. 47). Takip yetkisini talep eden alacaklının talepte bulunurken muhtemel masrafları avans olarak (iflâs masasının hesabına) yatırması gerekir (Yönetmelik m. 50/2). Açılacak dava sonunda iflâs masasına kripto varlığın dönmesine karar verilebilir. Bu ihtimalde masraflar çıkarıldıktan sonra takip yetkisini devralana, iflâs idaresi tarafından alacağı verilir; varsa artan miktar masaya bırakılır.

Kural olarak istihkak iddiasının kabul edilmesi durumunda kripto varlığın ilgiliye devri gerekir. Ancak ikinci alacaklılar toplantısında iflâs idaresinin yaptığı işlemin hukuka aykırı olduğu iddia edildiyse veya İsv. İİK m. 260'ta işaret edilen iddia bir iflâs alacaklısı tarafından iflâs masasına yöneltilmişse; bu iddialar hakkında kesin bir karar verilene kadar kripto varlığın devri ertelenir. Bazı durumlarda İsv. İİK m. 260 hükmüne istinaden takip devri talep edilmiş olsa bile, istihkak iddia eden kişiye kripto varlığın devredilmesi mümkündür (Yönetmelik m. 51). Yönetmelik'te bu ihtimaller; kripto varlığın üçüncü kişiye devrinin masanın yararına olduğunun açık olması ve istihkak iddia eden kişinin ortaya çıkacak zararları karşılayacak kadar bir teminatı iflâs idaresine göstermiş olması şeklinde belirtilmiştir.

Takip yetkisi talebinin, adi tasfiyede ikinci alacaklılar toplantısına çağrı yapılırken gündemde yer alması gerekir. Talep hakkında, her halde talepten itibaren on gün içinde karar verilmesi gerekir (Yönetmelik m. 48). İflâs masasının basit tasfiyesi söz konusu ise takip yetkisine dair kararın tâbi olduğu süre, sıra cetvelinin ilanıyla bağlantılı olarak ayrıca belirlenebilir (Yönetmelik m. 49). İflâs idaresi tarafından takip yetkisinin devrine karar verilmesi durumunda; bu kararda hangi kripto varlık hakkında takip yetkisinin devredildiğinin ve bu kripto varlığa dair dava açılması için belirlenen sürenin de yer alması gerekir (Yönetmelik m. 52).

İstihkak iddia edilen kripto varlıklar hakkında bir alacaklının hapis veya rehin hakkını ileri sürmesi durumunda; talepler iflâs idaresi tarafından tanınmışsa (İsv. İİK m. 228)⁹⁷, iflâs tasfiyesinde bu hususta ayrıca bir karar verilmesine gerek yoktur (Yönetmelik m. 53/1-a). Ancak bu kripto varlıklar hakkında devam etmekte olan bir dava varsa rehin ve hapis hakkı, derdest davanın kesin hükme bağlanmasından sonra kullanılabilir (Yönetmelik m. 53/1-b). Üzerinde akdi bir rehin tesis edilmiş kripto varlık, sıra cetvelinin kesinleşmesi sürecinde tanınmışsa (İsv. İİK m. 245); kripto varlık paraya çevrilir. Elde edilen değer ile rehin hakkı sahibi tatmin edildikten sonra arta kalan değer kripto varlık sahibine verilir (Yönetmelik m. 54/1).

⁹⁶ Karş. İİK m. 245.

⁹⁷ Ayrıca bkz. İİK m. 215.

Sonuç olarak iflâs tasfiyesinde öncelikle tasfiyede yer alacak kripto varlıkların tespiti gerekmektedir. Tespit sürecinin önemli bir aşamasını kripto varlıklar hakkındaki istihkak taleplerinin karara bağlanması işlemleri oluşturur. Bu aşamadan sonra kripto varlıklarla ilgili yapılacak sair işlemler, tasfiyenin genel kurallarına tabidir. Ancak her halde kripto varlıklar hakkında da varsa rehin hakkının ve hapis hakkının gözetilmesi gerekir.

B. YASAL DÜZENLEMENİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kripto varlıklara dair icra ve iflâs hukuku bakımından yalnızca İsv. İİK m. 242a’da yer alan hükümlerle yenilik yapılmasının zımnen ifade ettiği bazı hususlar vardır. Farklı bir ifadeyle icra ve iflâs hukukunda kripto varlıklara dair talebin istihkak iddiası olarak ve yalnızca iflâs tasfiyesinde düzenlenmesi, İsviçre hukukunda kripto varlıklara atfedilen değer bakımından birkaç temel hususa işaret etmektedir.

İsviçre kanun koyucusuna göre kripto varlıklar bakımından İsv. İİK’de ayrıntılı ve tanımlayıcı düzenlemelere gerek yoktur. Gerçekten taraflara hukuki ilişkilerini kendi isteklerine göre düzenleyebilecekleri bir takım araçlar sağlanmalıdır. Ancak hakkın etki alanlarına ve icrasına dair ortaya çıkabilecek risklerin, hukuki işlemi yapanın kendisine ait olduğunun bilincinde olduğu varsayılır⁹⁸. Bu anlamda yatırıma uygun ortam oluşturmak için İsviçre kanun koyucusu sermaye piyasasına yön veren çoğu mevzuatta kripto varlıkların çerçevesini düzenlemiştir. İsv. İİK m. 242a, özellikle aracı yatırım şirketlerinin iflâs etmesi ihtimalinde kendi adına ve vekalet veren hesabına edinmiş olduğu kripto varlıkların iflâs masasından ayrılarak yatırımcılara verilebilmesini düzenler. Bu düzenleme, İsviçre Borçlar Kanunu’nda⁹⁹ yer alan maddi hukuk düzenlemesinin icra ve iflâs hukukundaki gölgesidir.

Sistematik açıdan m. 242a’ya dair inceleme yapıldığında kanun koyucunun kripto varlıkların masadan ayrılması talebini, istihkak iddiasının iflâs tasfiyesindeki genel çerçevesinin düzenlendiği m. 242’nin ardında hükme bağladığı görülür. Bu durum aynı zamanda kripto varlıkların belirli şartların varlığı durumunda mislen değil aynen iadesinin gerektiğini gösterir¹⁰⁰. İsviçre kanun koyucusu, cüz’i icra takibinin düzenlendiği maddelerde özellikle hacze dair hükümlerde kripto varlıklara dair bir düzenleme ön görmemiştir. Halbuki cüz’i icra takibinin hacze ve paraya çevirmeye dair hükümleri ayırık durumlar bir yana bırakıldığında iflâs

⁹⁸ Gerekçe, s. 247.

⁹⁹ Karş. TBK m. 509. Ayrıca bkz. Samuel Zogg, “Das Aussonderungsrecht nach Art. 401 OR-eine Neuordnung” (2020) *Aktuelle Juristische Praxis* s. 997. Enz, s. 297. bkz. Üstündağ, *İflâs Hukuku*, s. 139.

¹⁰⁰ Benedikt Maurenbrecher ve Urs Meier, “DLT Draft Law – Insolvency Law Aspects” (2020)3 *CapLaw* (<https://www.swisslex.ch/de/doc/essay/3be05de1-9a4a-4902-9532-14e87294399a/search/145055671>). Hauser-Spühler ve Meisser Luzius, s. 10.

tasfiyesinde de uygulanmaktadır. Konuyla ilgili, Gerekçe’de gerek haciz işlemine ve bu işlemin sınırlarına dair gerekse paraya çevirmeye dair özellikle pazarlıkla satışa dair hükümlerin kripto varlıklar hakkında da yeterli olduğu belirtilmiştir. Gerçekten İsviçre Kanun koyucusu İsv. İİK’de haczedilmez varlıkları ve haciz işleminin icra işlemi olarak sınırlarını açıklamıştır¹⁰¹. Böylece, devredilebilir nitelikte ve ekonomik değere sahip hakların/varlıkların haczedilebilir olduğu İsv. İİK’de tespit edilmiştir. Bu gerekçeyle kripto varlıkların haczedilebilir olduğu konusunda kanun koyucunun susması İsv. İİK’e göre haczedilebilirlik konusunda bir duraksama olmaması gerektiğini göstermektedir. Kaldı ki, haciz için muhafaza tedbiri her durumda¹⁰² şart olmadığından kripto varlıkların haczi değil muhafazası bir sorun teşkil etmektedir. Kanun koyucu bu nedenle borçlunun malvarlığında ekonomik bir değer olan kripto varlıkları hacze dair hükümlerde ayrıca düzenlemekte yarar görmemiştir.

Kripto varlıklara dair talep hakkının istihkak iddiası olarak vasıflandırılması ve iflâs tasfiyesi hükümlerinde düzenlenmesi, takip sürecinde kripto varlıkların mülkiyet hakkına benzer bir korumaya muhtaç olduğunu gösterir. Gerçekten yatırım aracı olarak kullanılan kripto varlıklara iflâs sürecinde etkin hukuki korumanın tesisi, cüz’i icra takibindekine göre daha elzemdır. Çünkü iflâs tasfiyesinde -yatırımcıya ait- kripto varlıklara el atılması ile ihlâl edilen mülkiyet hakkı, üçüncü kişiye aittir.

Müflis iflâs kararından önce yatırımcı üçüncü kişi tarafından bir sözleşmeyle kripto varlıkları bulundurma ve bu varlıklara dair işlem yapma konusunda yetkilendirilmiştir. Dolayısıyla müflis, bu ihtimalde kripto varlık sahibi ile ortak tasarruf yetkisine sahiptir. Müflisin bir ekonomik değeri bulundurması ve o değer hakkında tasarruf yetkisine sahip olması, ilk bakışta kripto varlıkların masaya girmesi için yeterlidir¹⁰³. Fakat bu durumda İsv. İİK m. 242a hükmü ihmal edilseydi; yatırımcılara ait kripto varlıklar, sıra cetveline göre İsv. İİK m. 219 (karş. İİK m. 206) uyarınca imtiyazlı alacakların ardından ancak imtiyazlı olmayan diğer alacaklarla (Türk hukukunda dördüncü sıraya tekabül eden) üçüncü sırada garameye girebilirdi¹⁰⁴. Bu hukuki durum ise İsviçre’nin ekonomik politikalarında gözetilen yatırımcıların hukuk güvenliğini sağlama amacıyla bağdaşmamaktaydı.

¹⁰¹ Bkz. İsv. İİK m. 92 vd. ve ayrıca İsv. İİK m. 93’e göre asgari geçim yasaının hesaplanmasına ilişkin yönergeler [Richtlinien für die Berechnung des betriebsrechtlichen Existenzminimums nach Art. 93 SchKG (1 Ocak 2009 tarihinde İsviçre İcra ve İflâs Daireleri Konferansı tarafından kabul edilmiştir. Bazı kantonlar kendi yönergelerini kullanır. BSK-Vonder Mühl, Art. 93 N. 21 vd.)] karş. İİK m. 82vd.

¹⁰² İstisnalar için bkz. İsv. İİK m. 98/1 ve İİK m. 88/1.

¹⁰³ Konumuz bakımından önemli olan diğer cisimleşmemiş varlıkların iflâs masasına girmesi konusunda bkz. Taş Korkmaz, s. 140 vd. ve s. 237vd.

¹⁰⁴ Sıra cetveli hakkında bkz. Nedim Meriç, *Türk- İsviçre İcra Hukukunda Paylaşırma Kuralları ve Sıra Cetveline Müracaat Yolları* (Yetkin Yayınları, Ankara 2105) s. 113 vd. Adnan Deyneki ve Sedat Kısa, *Hacizde ve İflâsta Sıra Cetveli* (3. Bası, Ankara 2005) s. 646 vd. Üstündağ, *İcra Hukuku*, s. 103vd. Üstündağ, *İflâs Hukuku*, s. 135.

Kanun koyucu İsv. İİK m. 242a ile, kripto varlıklar ile İsviçre sınırları içinde ekonomi hukukuna dair mevzuata uygun yatırım yapan kişilere, aracı kuruluşun iflâs etmesi ihtimalinde dahi hukuken mülkiyet hakkına benzer bir koruma sağlamayı vaad etmektedir¹⁰⁵. Böylece kripto varlıklar (örneğin NFT'ler) için sağlanması beklenen hukuki güvenlik bakımından, en azından iç muhasebe ve bağımsız denetleme yöntemleriyle tespiti elverişli yatırım sözleşmelerine değer atfedildiği gösterilmektedir.

SONUÇ

Bu makalede, kripto varlıkların hukuki durumuna dair güncel düzenlemelerden biri olan İsviçre örneği tartışılmıştır. Kripto varlıklara dair gelişmelerin bir hukuk devletinde oluşturduğu önemli sorunlar; kayıt dışı ekonominin engellenmesi ve yatırımcıların hukuken güvenliğinin sağlanması konularında ortaya çıkar. İsviçre kanun koyucusu bu iki temel mesele ile ilgili hüküm koyarken İsv. İİK'de, iflâs tasfiyesine ve istihkak iddiasına odaklanmıştır. Kanun koyucu İsv. İİK m. 242a ile, kripto varlıklar ile İsviçre sınırları içinde ekonomi hukukuna dair mevzuata uygun yatırım yapan kişilere, aracı kuruluşun iflâs etmesi ihtimalinde dahi hukuken mülkiyet hakkına benzer bir koruma sağlamayı vadetmektedir. Böylece kripto varlıklar (örneğin NFT'ler) için sağlanması beklenen hukuki güvenlik bakımından en azından iç muhasebe ve bağımsız denetleme yöntemleriyle tespiti elverişli yatırım sözleşmelerine değer atfedildiği gösterilmektedir.

Yukarıda belirtilen gerekçelerle İsviçre Kanun koyucusunun sistematik bir tutumla bazı hususlarda zımnen bazı hususlarda ise ayrıntılı bir düzenleme yaparak tutarlı ve pragmatist bir yol benimsediği görülmektedir. Hukuk üzerine yapılan tahlillerde, kanunlaştırma hareketlerine dair İsviçre örneğinden bahsedilirken Türk hukuku bakımından ilk akla gelen, Türkiye'nin sosyolojik ve ekonomik gerçekleri ile İsviçre'nin mevcut durumunun kıyaslanarak İsviçre hukuku uygulamalarından bahsetmenin doğru olmayacağıdır. Ancak özel hukuka dair Türk uygulamasının temellerinin İsviçre hukukuyla atıldığı bir gerçektir. Özellikle teknolojik konuların Türk hukukunun mevcut kurumları ile çerçevesi çizilirken, teorik bir altyapıya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu anlamda yapılan çalışmalarda İsviçre hukukundan yararlanmak bir zarurettir.

¹⁰⁵ Ekonomik hayat ile iflâs hukuku düzenlemeleri arasındaki ilişkiye dair değerlendirmeler için bkz. Kamil Yıldırım, Yakup Oruç, "İcra ve İflâs Kanunu ile Alman Aciz Kanunu Bakımından İflâs Kurallarının Amacının Değerlendirilmesi" *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (2019)21 s. 365. Kanaatimizce kanun koyucunun kanun yapımı aşamasında bu şekilde menfaat odaklı bir yöntemi benimsemesi, ilgili uyuşmazlıklarda hakkaniyete uygun menfaat odaklı içtihatların ortaya çıkmasına zemin hazırlayacaktır. (Kanun yapım tekniği ile içtihat arasındaki ilişki ve Türk hukukunda menfaat içtihadı hakkında tartışmalar için bkz. Ali Cem Budak, *Medeni Usul Hukukunda Kavram İctihadı ve Menfaat İctihadı* Filiz Kitabevi İstanbul 2021) s. 11-25.

KAYNAKÇA

Antalya G ve Topuz M, *Medeni Hukuk C. I* (4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021).

Arslan R, Yılmaz E, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası E, *İcra ve İflâs Hukuku* (5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019).

— —, Yılmaz E, Taşpınar Ayvaz S ve Hanağası E, *Medeni Usul Hukuku* (6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020).

Ansay SŞ, *Hukuk Yargılama Usulleri* (Son Havadis Matbaası, Ankara 1954).

Aslan AS, *İcra Takip İşlemleri* (Yetkin Yayıncılık, Ankara 2018).

Atalı M, Ermenek İ ve Erdoğan E, *Medeni Usul Hukuku* (Seçkin Yayınları, Ankara 2020).

— —, Ermenek İ ve Erdoğan E, *İcra ve İflâs Hukuku* (3. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2020).

Balıkçı E, “Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar” (2021)XVI/2 *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* s. 273-312.

Belgesay M R, *Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi* (M. Sıralar Matbaası, İstanbul 1956).

Bertschinger U, “Das Finanzmarktaufsichtsrecht vom vierten Quartal 2018 bis ins vierte Quartal” (2019) *Schweizerische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht- und Finanzmarktrecht* s. 676-696.

Bilgili F ve Cengil M F, *Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Eşya Niteliği Sorunu* (2019, academia.edu E.T. 22.10.2021).

— —, ve Cengil M F, *Medeni Usul Hukukunda İspat Aracı Olarak Blokchain Teknolojisi*, (https://www.academia.edu/40090748/MEDENİ_USUL_HUKUKUNDA_İSPAT_ARACI_OLARAK_BLOCKCHAIN_TEKNOLOJİSİ Prof. Dr. iur. Fatih BİLGİLİ BLOCKCHAIN TECHNOLOGY AS A PROOF IN CIVIL PROCEDURE LAW E.T. 02.10.2021)

Boran Güneysu N, “Bitcoin ve İcra Hukuku” (2008/1) *Fides Law Review*, 82-92.

Budak AC, *Medeni Usul Hukukunda Kavram İctihadı ve Menfaat İctihadı* (Filiz Kitabevi İstanbul 2021).

— —, ve Karaaslan V, *Medeni Usul Hukuku* (4. Baskı Adalet Yayınevi, Ankara 2020).

Deynekli A ve Kısa S, *Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli* (3. Bası, Ankara 2005).

- Dural M ve Sarı S, *Türk Özel Hukuku Cilt I* (Filiz Kitabevi, İstanbul 2019).
- Eren F, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (22. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2017).
- Erdoğan E, “Yapma Borçlarının İcrası ve Bazı Temel Sorunlar” *Ankara Barosu Dergisi* (2017)2 s. 147-175.
- Eren F, *Mülkiyet Hukuku* (6. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2020).
- Enz BV, *Kryptowährungen im Lichte von Geldrecht und Konkursaussonderung* [Zürich - Basel - Genf 2019 (= ZStP 293)]. (Enz, Konkursaussonderung) . (swisslex veri tabanı E.T 10.09.2021)
- —, Die zivilrechtliche Einordnung von Zahlungs-Token wie dem Bitcoin als "Registerwertdaten" und deren Aussonderbarkeit im Konkurs de lege lata und de lege ferenda (116/2020) *Schweizerische Juristischen Zeitung* s. 291-298. (Enz, de lege lata und de lege ferenda).(swisslex veri tabanı E.T 10.09.2021)
- Federal Yasanın Dağıtılmış Elektronik Kayıt Teknolojisindeki Gelişmelere Uyarlanması Hakkında Federal Yasa Hakkında Hükümet Gerekçesi, BundesBlatter 2023 [<https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/fga/2020/16/de/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-fga-2020-16-de-pdf-a.pdf> E.T. 20.09.2021] (Metinde *Gereke* olarak kısaltılacaktır.)
- Geiger A ve Keller S, “Kryptowährungen in der Nachlassplanung und -abwicklung” (2021) *Successio* s. 259-271. (swisslex veri tabanı E.T 10.09.2021)
- Hanağası E, *Davada Menfaat* (Yetkin Yayıncılık, Ankara 2009).
- Hauser-Spühler G ve Meisser L, “Eigenschaften der Kryptowährung Bitcoin” (2018) *Digma* s. 6-12. (swisslex veri tabanı E.T 10.09.2021)
- Hingst KM ve Neumann KA, “Bitcoin-Handel als Anwendungsfall der Regulierung virtueller Währungen” (2019) *Compliance Berater* s. 254-258. (swisslex veri tabanı E.T 10.09.2021)
- Karlı A, *Medeni Usul Hukukunda Usuli İşlemler* (İstanbul 2001).
- Kaulartz M ve Schmid A, “Rechtliche Aspekte sogenannter Non-Fungible Tokens (NFTs)” (2021) *Compliance Berater* s. 298-302. (swisslex veri tabanı E.T 10.09.2021)
- Kren Kostkiewicz J, *SchKG Kommentar; Schuldbetreibungs- und Konkursgesetz mit weiteren Erlassen* (20. Aufl., Zürich 2020). (swisslex veri tabanı E.T 10.09.2021)
- Kuru B, *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı* (Alfa Yayıncılık, İstanbul 1995).

Kuru B, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı* (2. Baskı, İstanbul 2013). (Kuru, İcra El Kitabı)

— —, *Medeni Usul Hukuku* (Legal Yayıncılık, İstanbul 2016).

Müller L, Reutlinger M ve Kaiser F J A, “Entwicklungen in der Regulierung von virtuellen Währungen in der Schweiz und der Europäischen Union” (2018) *Zeitschrift für Europe* s. 80-102. (Beckonline E.T. 20.09.2021)

Oğuzman K ve Barlas N, *Medeni Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar* (26. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020).

Omlor S, “Digitales Eigentum an Blockchain-Token – rechtsvergleichende Entwicklungslinien” (2020) *Zeitschrift für Vergleichende Rechtswissenschaft* s. 41-58. (swisslex veri tabanı E.T 10.09.2021)

Özdemir G, “Kripto Paraların Eşya Niteliği” (2021)¹¹ *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* s. 289-306.

Özekes M, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler* (Adalet Yayınevi, Ankara 2009). (Özekes, İlkeler)

Özsoy İ M, *Kripto Para Haczi* (Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021).

Pekcanitez H, Atalay O, Sungurtekin Özkan M ve Özekes M, *İcra İflâs Hukuku Ders Kitabı*, (6. Bası. Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021).

— —, Atalay O ve Özekes M, *Medeni Usul Hukuku* (14. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2013).

— —, / Özekes M / Akkan M ve Taş Korkmaz H, *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku C. I-II-III* (15. Bası, İstanbul 2017). (Pekcanitez, Usul Hukuku)

— —, / Atalay O ve Özekes M, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* (9. Bası, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021).

— —, ve Simil C, *Şikâyet* (Vedat Yayıncılık, İstanbul 2017).

Postacıoğlu İE, *İcra Hukuku Esasları* (İstanbul 1982).

— —, *Medeni Usul Hukuku Dersleri* (Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1970). (Postacıoğlu, Usul Hukuku)

— —, *Şehadetle İspat Memnuiyeti ve Hudutları* (İstanbul 1964). (Postacıoğlu, Şehadetle ispat)

Regner F / Schweizer A ve Urbach N, “NFTs in Practice – Non-Fungible Tokens as Core Component of a Blockchain-based Event Ticketing Application” (2019) *Fortieth International Conference on Information Systems* s. 1-17.

Roon M, “Schlichtung und Blockchain” (2016) *Anwaltsrevue* s. 359-363.

- Sirmen AL, *Eşya Hukuku Dersleri* (8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020).
- Stahelin A / Bauer T ve Stahelin D, *Basler Kommentar- Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs I-II-Ergänzungsband III* (Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2017). (BSK-....; SchKG Art., N. ...).
- Tanrıver S, *Medeni Usûl Hukuku C. 1* (3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020).
- Taş Korkmaz H, *İflâs Masası* (Yetkin Yayınları, Ankara 2010).
- Tekinay S S, Akman S, Burcuoğlu H ve Altop A, *Tekinay Eşya Hukuku C. I* (5. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1989).
- Topuz G, *Hisse Haczi ve Satışı* (Yetkin Yayıncılık, Ankara 2009).
- Trandafir E, “Immobilieninvestitionen und Blockchain” (2020) *Aktuelle Juristische Praxis* s. 19-29.
- Umar B, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi* (2. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2014).
- —, *İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi* (İstiklal Matbaası, İzmir 1973).
- Üstündağ S, *İflas Hukuku* (6. Bası, İstanbul 2002).
- —, *Medeni Yargılama Hukuku* (İstanbul 1997).
- Vock D ve Hofmann D, “DLT-basierte Token: Pfändung und Konkursbeschluss” (115/2019) *Schweizerische Juristischen Zeitung* s. 3017-314. (swisslex veri tabanı E.T 10.09.2021)
- Werner M, *Kryptowährungen und Token* (Deutscher Fachverlag GMBH 2021). (swisslex veri tabanı E.T 03.02.2022)
- Yardımcı TE, “İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi ve Borçlunun Bitcoininin Hazedilmesi” (2019/ XXIII-3) *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* s. 97-128.
- Yavaş M, *Senetle İspat ve Senede Karşı Senetle İspat Kuralları ile Bu Kuralların İstisnaları* (Turhan Yayınevi, Ankara 2009).
- Yıldırım MK ve Oruç Y, “İcra ve İflâs Kanunu ile Alman Aciz Kanunu Bakımından İflâs Kurallarının Amacının Değerlendirilmesi” *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (2019)21 s. 361-403.
- Yılmaz E, “Dünden Bugüne İcra ve İflâs Kanunumuz” (2003)11 *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* s. 9-45.
- —, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi C. 3* (3. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2017).

Zogg S, “Das Aussonderungsrecht nach Art. 401 OR- eine Neuordnung” (2020) *Aktuelle Juristische Praxis* s. 979-1007. (swisslex veri tabanı E.T 10.09.2021)

— —, “Bitcoin als Rechtsobjekt – eine zivilrechtliche Einordnung” (2019) *Recht* s. 95-120. (Zogg, Bitcoin als Rechtsobjekt). (swisslex veri tabanı E.T 10.09.2021)

— —, “Zwangsvollstreckungsrechtliche Behandlung von Kryptowährungen” (2021) *Recht* s. 1-23. (Zogg, Zwangsvollstreckungsrechtliche Behandlung). (swisslex veri tabanı E.T 10.09.2021)